Kuch — adolatda

Adolat

O'zbekiston Respublikasi ijtimoiy-siyosiy va huquqiy gazetasi

1995 yil 22 fevraldan chiqa boshlagan · 2002 yil 21 iyun · juma · № 24 (363) · sotuvda erkin narxda

● Биз тинчлик ва осойишталикни, озодлик ва адолатни юксак қадрлайдиган, тарихнинг барча оғир синовларидан мардона ўтиб, ҳамиша мағрур бўлиб яшашга ўрганган халқмиз. Биз – Жалолиддин Мангуберди, Амир Темур сингари буюк зотларнинг авлодлари, ўз она юртимизда озод ва мустақил яшашга ҳақлимиз. Ватанимизни кўз қорачиғидай асраб, элимиз, юртимиз шаънини, ор-номусимиз, қадр-қимматимизни, мунис оналаримиз, аёлларимиз ва қизларимизни ҳимоя қилиб, матонатли миллат, буюк ва жасоратли халқ бўлиб яшашга муносибмиз.

Ислом КАРИМОВ.

ДОНИ БУТНИНГ — НОНИ БУТ

● «Ғалла—2002»

● Кейинги йилларда ғалла етиштиришда пешқадамликни қўлдан бой бермай келаётган Сурхондарё вилояти ғаллакорлари мамлакатимизда яна биринчи бўлиб зафар қучдилар, ғалла тайёрлаш бўйича шартнома режасини муваффақиятли адо этишди. Шу муносабат билан мамлакатимиз раҳбари Ислом Каримовнинг вилоят деҳқонларига йўллаган табриги бугун ҳар бир ғаллакорни, деҳқонни, ғалла ўрим-йиғимида иштирок этаётган меҳнатчиларни беҳад тўлқинлантирмоқда.

– Бу бизнинг меҳнатимизга берилган муносиб баҳо, ўз навбатида рағбат ҳамдир, – дейди Жарқўрғон тумани машина-трактор паркининг «Кейс» комбайнчиси Зокиржон Мамадиев. – Табрикка жавобан янада унумли меҳнат қилиб, бор куч ва имкониятларимизни етиштирилган ҳосилни нес-нобуд қилмай йиғиштириб олишга қаратаяпмиз.

СУРАТДА: илғор комбайнчи Зокиржон Мамадиев.

● Тошкент вилоятининг Бекобод туманидаги «Авангард» ширкат хўжалигида ҳам ғалла ўрим-йиғими уюшқоқлик билан олиб борилмоқда. Туманда биринчилардан бўлиб етиштирилган ҳосилни йиғиштириб олишга киришган хўжалик ғаллакорлари мавжуд 820 гектар майдоннинг ҳар гектаридан ўртача 50 центнердан ҳосил олишни кўзламоқдалар. Бор куч ва имкониятлар ана шу катта мақсад сари сафарбар қилинаяпти.

СУРАТДА: комбайн оператори Аҳмадали Қўшматов ва Даврон Иргашев (чапдан ўнгга), пудратчи Ғайрат Алиқулов, туман ҳокимининг ўринбосари Мадамин Мақсудов ва ширкат хўжалиги раҳбари Дониёр Мўминовлар ғаллазордаги мўл ҳосилдан мамнун.

«Оғусиз дунё сари!»

ГИЁҲВАНДЛИК – ТУБСИЗ ЖАРЛИК

Гиёҳвандлик вабоси жаҳон бўйлаб изгиб юрибди. Ҳозирда миллионлаб одамларни ўз домига тортган бу ажал элчиси ҳамон қурбон истамоқда. Бироқ унинг зимистон лаҳзатига энди қай бир кимса тушади? Унинг даҳшатли азобига ким дучор бўлади? Заҳри қотилнинг навбатдаги қурбони кимлар бўлади? Ва ниҳоят бу офатнинг йўлини қандай қилиб тўсиш мумкин? Шу каби саволлар ҳозирда кўпчиликни ўйлантириши, ташвишга солиши табиий. Афсуски, бизнинг давлатимиз ҳам бундай муаммодан холи эмас. Таъбир жоиз бўлса, ҳозирда бу тўқнашувнинг энг кучли нуқтаси ҳамдир. Ҳамонки шундай экан «Оғусиз дунё сари!» курашувчилар бу масалада қандай фикрдалар?

Биз Ички ишлар вазирлиги Жиноят қидирув ва терроризмга қарши кураш Бош бошқармаси бошлиғининг ўринбосари, милиция полковниги Алишер Жўраев ҳузурида бўлиб, бир неча саволлар билан мурожаат қилдик.

– Алишер Жўраевич, сиз бошқараётган наркотрафик ва наркотик моддаларни ғайриқонуний айланишига қарши кураш бошқармаси ўз фаолиятини қандай йўсинда ташкил этган?

– Бошқармамиз олдига қўйилган бош вазифа наркотрафик ва наркотик моддаларни ғайриқонуний айланишига қарши курашдан иборат. Ўз иш фаолиятимизни БМТнинг гиёҳванд моддалар устидан назорат қилиш бўйича халқаро дастурини ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг наркотик моддалар устидан назорат қилиш бўйича Давлат комиссиясининг қарорлари ва ИИВнинг буйруқ, кўрсатма ва бошқа меъёрий ҳужжатларига мувофиқ ташкил этаяпмиз.

Ҳукуматимиз ва ИИБ раҳбарияти наркотрафик ва наркотик моддаларнинг ғайриқонуний айланишининг олдини олиш масаласига айниқса, алоҳида эътибор қаратмоқда. Ички ишлар вазирлигида ўтказилаётган ислоҳотлар даврида бу масалага яна ҳам чуқурроқ ёндошилди. Хизматимиз структураси мустаҳкамланиб, қўшимча штат бирликлари жорий этилди. Айни пайтда нафақат ИИВ Марказий аппаратида, балки вилоят, шаҳар ва туман ИИБларида ҳам гиёҳвандликка қарши йўналишда фаолият юритувчи мутахассисларга эгамиз. Ўзбекистон Республикасининг наркотик моддалар устидан назорат қилувчи Давлат комиссияси томонидан қабул қилинган 2002-2005 йилларга мўлжалланган наркотик моддаларнинг ғайриқонуний айланишига ва уларнинг суиистеъмол қилинишига қарши кураш Давлат дастурига мувофиқ вазирлигимиз томонидан ишлаб чиқилган буйруқ асосида ўз фаолиятимизни ташкил қилаяпмиз.

– Ҳозирги кунда дунёда гиёҳванд моддалар билан боғлиқ бўлган жиноятлар ҳақида нима дея оласиз?

– Ер юзида ҳар йили юзлаб тонна героин, кокаин ва бошқа гиёҳванд моддалар тайёрланади. Бунинг натижасида олинадиган даромад ҳам миллиардлаб долларни ташкил этади. Даромадларнинг асосий фоизи ушбу «ажал элчиси»ни ташувчиларга, қолгани етиштирувчиларга ва яширин фабрика эгаларига, қолаверса, савдо воситачиларига тегади.

Бугунги кунда ер юзидаги миллионлаб одамлар гиёҳвандлик моддасини истеъмол қилади. Улар наша чекиш, таблетка ичиш, кокаин ҳидлаш ва героин моддасини игна орқали қабул қилиш билан шуғулланадилар.

Дунёдаги энг йирик ривожланган давлат бўлмиш АҚШда ҳар йили минглаб гиёҳванд бу оғу исканжасида қурбон бўлмоқда, ёки бедаво СПИД касаллигига чалинаяпти.

– Дунё мамлакатларида етиштирилаётган наркотик моддаларнинг асосийси яқин яқингача ҳам Афғонистон ҳиссасига тўғри келарди. Ҳозир-чи?

– Афғонистонда антитеррор тадбирларнинг бошланиши наркотик моддалар билан боғлиқ вазиятга ҳам

таъсир қилди. БМТ маълумотларига кўра Афғонистонда 2001 йилда етиштирилган наркотик моддалар 2000 йилдагига нисбатан ўн баробар кам бўлган. Лекин шуни ҳам айтиб ўтиш лозимки, бу мамлакат аввалги йилларда тўпланиб қолган катта миқдордаги наркотик заҳирасига ҳам эга. Шунинг ўзиёқ қатор муаммоларни келтириб чиқариши мумкин. Бироқ биз бунга қарши эҳтиёт чораларини кўриб қўйганмиз.

– Гиёҳвандликка қарши курашда МДҲ ва бошқа ривожланган давлатлар билан қилинаётган ҳамкорлик алоқалари хусусида ҳам тўхталиб ўтсангиз...

– Биз ўнлаб хорижий давлатлар билан ўзаро ҳамкорликни йўлга қўйганмиз. Улар билан доимий равишда алоқада бўлиб, маълумотлар алмашиб турамиз, учрашувлар ўтказамиз, тажриба алмашамиз.

Республикамизда БМТнинг Марказий Осиёдаги наркотик моддаларни назорат қилиш ва жиноятчиликнинг олдини олиш бошқармасининг минтақавий ваколатхонаси кўмагида бўлиб ўтган тадбирлар ҳам ўз натижасини кўрсатиб турибди. Бундан ташқари «Европа иттифоқи»нинг Марказий Осиёдаги наркотик моддалар билан боғлиқ жиноятларга қарши кураш бўйича ҳудудий вакили иш олиб бормоқда.

Умуман олганда, биз ўтган 2001 ва 2002 йилнинг шу пайтига қадар бошқа давлатларнинг наркотик моддаларга қарши курашувчи идоралари вакиллари билан 20 дан ортиқ турли тадбирлар ўтказдик. Булар ҳудудий тренинг, семинар, амалий учрашувлар, конференция, халқаро ўқув ва ҳоказолардир. Тошкент, Анқара, Москва, Алмати, Бавария, Исломобод, Будапешт каби дунёнинг йирик шаҳарларида ўтказилган бундай тадбирлар ўз самарасини бермоқда. Мисол учун БМТнинг Марказий Осиёдаги наркотик моддаларни назорат қилиш ва жиноятчиликнинг олдини олиш Бошқармаси томонидан Тошкент шаҳрида ўтказилган «Гиёҳвандлик касаллиги профилактикаси» мавзусидаги учрашуви ёки АҚШ томонидан Будапешт шаҳрида ташкил этилган ҳуқуқ-тартибот идораларини халқаро Академиясида қатнашиб тажриба орттирган ҳамда янги услуб ва маълумотлардан бохабар бўлиб келган ходимларимиз айни пайтда самарали фаолият кўрсатиб келмоқдалар. Шу кунларда Белоруссиянинг Минск шаҳрида МДҲ давлатлари ИИВ наркотик моддаларнинг ғайриқонуний айланишига қарши курашувчи бошқармалари раҳбарларининг учрашуви бўлиб ўтади. Бу йиғилишда ҳам ўзаро ҳамкорликнинг янги босқичлари ҳақида келишиб оламиз. Айтмоқчиманки, жаҳондаги барча наркотик моддаларни тарқатувчи кимсаларнинг пайини қирқишда биз ҳамкасблар доимо ҳамкорлик ва ҳамжиҳатлик асосида иш олиб борамиз ва бир-биримизни қўллаб-қувватлаб турамиз. Мана, куни кеча ГФРдан келган вакиллар ўзаро ҳамкорлик ифодаси тарзида бизга тўртта «Нексия» автомобилини ҳадя қилишди. [illegible]

– Шу ўринда амалий натижаларга доир аниқ мисолларни ҳам келтириб ўтсангиз.

– Натижаларга келсак, гиёҳванд моддалар билан шуғулланувчи қонунбузарларга нисбатан қақшатқич зарба бераяпмиз, деб ишонч билан айта оламан. Бунинг учун асос бор. Агарда жорий йилнинг беш ойи натижалари мисолида кўрадиган бўлсак ҳам бу яққол кўзга ташланган. Мана шу қисқа муддат ичида гиёҳванд моддалари билан шуғулланиб, қўлга тушган кимсаларга нисбатан 3000 дан зиёд жиноий иш қўзғатилди. Шунинг 1000 дан ортиғи республикамиз орқали гиёҳванд моддаларни бошқа давлатларга олиб ўтмоқчи бўлганлар ҳисобига тўғри келади. Бу жиноятларнинг 200 таси турли гуруҳлар томонидан содир этилган.

Шу йилнинг 23 апрель куни Тошкент шаҳрида ўтказилган тезкор тадбирларимиз давомида героинни «ЖИП» автомашинасига алмашаётган пайтида жиноят устида зарарсизлантирилди. Сўроқ давомида улар ҳар бир килограмм героин учун 5 минг АҚШ доллари ҳисобидан савдолашганини тан олдилар. Айбдорларни яшаш жойи тинтув қилинганда сотиш учун тайёрлаб қўйилган яна 6 килограмм героин топиб олинди. Бу гуруҳ ичида Тожикистон фуқароси ҳам бор.

(Давоми 2-бетда).

Ҳуқуқий сабоқ

ҚЎЛНИ БЕРИНГ, ЖАНОБ ПРОКУРОР!

Ёки Самарқанд шаҳар Боғишамол туман прокуратураси қошидаги Вояга етмаганларни ижтимоий-ҳуқуқий ҳимоялаш маркази фаолиятидан кимлар манфаатдор бўлишмоқда?

Ҳуқуқий жамиятда қонунлар такомиллашиб кўпроқ шахс манфаатларининг ҳимоясига йўналтирилаётганлиги, жиноят содир этилмай унинг олдини олишга қаратилаётганлигини алоҳида таъкидламоқ жоиздир. Бу қонунларнинг инсонпарварлигидан ва айни чоғда фуқароларнинг жамият олдидаги ҳуқуқ-бурчларини нисбатан чуқурроқ англаб етаётганликларидан далолат беради. Шу жиҳатдан қараганда, Боғишамол туман прокуратурасининг балоғатга етмаганларни ижтимоий-ҳуқуқий ҳимоялаш бўйича махсус марказ тузиш ташаббуси эътиборга лойиқдир. Хўш, марказ фаолиятини кимлар қўллаб-қувватламоқда-ю, қонунчиликни мустаҳкамлашга қандай таъсир кўрсатмоқда?

Туман прокурори, адлия катта маслаҳатчиси Шуҳрат Сатторовга шу хусусда бир неча саволлар билан мурожаат қилдик.

– Прокурор жиноят содир этиши мумкин бўлган тарбияси оғир ўсмирни ўз ҳимоясига олди. Энди жиноятга қўл урилмайди деб айтиш учун асослар етарлими? Умуман қонун ҳимоячиси бўлган нуфузли идоранинг қонунлар назорати билан кифояланмай амалий ишга ўтганлигини қандай баҳолаш мумкин?

– Буни бемалол прокуратура фаолиятидаги ижобий ҳол деб баҳолаш мумкин. Чунки жамият тақдири ўсмир-ёшларнинг келажакда қандай кишилар бўлиб етишишларига боғлиқ экан, бу борадаги тарбиядан ҳеч ким ўзини четга олиб қолмаслиги керак. Биласизми, баъзан балоғатга етмаганларни тарбиялашда мактаб, ота-она ва боланинг иштироки камлик қилаётгани сезилиб қолади. Хусусан, ўсмирнинг бўш вақтни қаерда, қандай ўтказаётгани, унинг мустақил ҳаётга қадам қўйиш баробарида қонунлардан хабардор бўлиб бориши, жамиятнинг ҳуқуқий асосларини идрок этиши муҳим аҳамиятга эга. Шу боис эртага ўсмирни жазолаш учун эмас, у содир этиши мумкин бўлган жиноятнинг олдини олиш учун ҳам рўбарў бўлиб турибмиз. Айтиш мумкинки, вояга етмаганларни ижтимоий-ҳуқуқий ҳимоялаш маркази республика Прокуратураси тизимида ягона – Боғишамол прокуратураси ҳузуридагина иш олиб бормоқда. Аниқроғи, икки йил муқаддам шундай ташаббус билан чиққан эдик. Бу ташаббусни маҳаллий ҳокимият идораси, жамоат ташкилотлари, мактаб ва бошқа таълим муассасалари қўллаб-қувватлашди.

– Жаноб прокурор, сиз раҳбарлик қилаётган ана шу марказ фаолияти қанчалик самара бермоқда? Унинг кўпдан-кўп кўнгилли ташкилотлардан, ёшларнинг турли уюшмаларидан фарқли жиҳатлари қандай?

– Бевосита марказ фаолияти билан боғлаб гапирадиган бўлсак, ўсмир-ёшлар ўртасида турли даражадаги ҳуқуқбузарликлар сони кескин камайди. Эътибор беринг, Боғишамол туманида 136 минг аҳоли истиқомат қилади. Шундан вояга етмаганлар 38 минг 700 нафарни ташкил этади. Агар 2001 йилда ўсмир-ёшлар томонидан атиги 2 та жиноят содир этилган бўлса 2002 йилда ҳуқуқбузарлик яна биттага камайтирилди. Бундан эндиликда ота-оналар ҳам, мактаб жамоатчилиги ҳам хурсанд.

Энди марказнинг турли уюшмалардан фарқига келсак, унда прокурор назорати, қонун таъсири сезилиб туради. Яъни, бизнинг ҳисобимизда асосан тарбияси оғир бўлган, илгари ҳуқуқбузарлик содир этган ўсмирлар туришади. Уларнинг оиладаги, мактабдаги ёки ишдаги аҳволидан мунтазам хабардор бўлиб борамиз. Ўсмир яшаётган муҳитни, ижтимоий шарт-шароитларни яхшилашга ҳаракат қиламиз. Соғлиқни сақлаш ва ички ишлар идоралари ҳисобида турган гиёҳвандликка, токсикаманликка ва спиртли ичимликларга ружу қўйган ота-оналарнинг ўсмир тарбиясига салбий таъсир бўлмаслигининг олдини олиш чоралари кўрилмоқда. Маҳалла оқсоқоллари билан ҳамкорликда зарур тушунтириш ишлари олиб борилаяпти. Жумладан, туманда яшовчи уч нафар фуқаро – Х. Алиев, Х. Муслимов ва Р. Эгамбердиев сурункали равишда спиртли ичимлик истеъмол қилиб, ўз оилаларини моддий жиҳатдан оғир аҳволга солиб қўйганликлари ҳамда болалар тарбияси билан мутлақо шуғулланмай қўйганликлари боис уларга нисбатан муомала лаёқатини чеклаш ҳақида даъво аризалари қўзғатилиб, фуқаролик судига юборилди. Ёки бошқа мисол. Туманнинг Сартепа мавзеида истиқомат қилган ўсмир Сухроб Боймуродов жазони ўташ жойидан озод этилиб уйига қайтгач прокурор қабулида бўлди. Унинг оилавий аҳволи яхшилаб ўрганилгач жиноятга моддий қийинчилик сабаб бўлгани аниқланди. Шу туфайли унга ёрдам берилиб, 17-ғишт заводига ишга жойлаштирилди. Худди шунингдек, илгари судланиб, амнистия туфайли жазодан озод этилган Д. Авлияев, Ф. Нурбоевалар билан ҳам яккама-якка суҳбат ўтказилиб, шу асосда уларнинг ҳар иккиси ишга ва ўқишга жойлаштирилди.

– Марказ фаолиятини олиб боришда кимларнинг ёрдамидан фойдаланасиз?

– Ғоят кенг доирадаги жамоатчилик вакилларининг, ҳокимликнинг, матбуотнинг, тажрибали ҳуқуқшуносларнинг хизматидан фойдаланяпмиз. Улар орасида шаҳар ҳокимлиги вакили Л. Валиев, СамДУ руҳшунослик факультети декани, профессор Х. Ибрагимов, Самарқанд шаҳар «Камолот» ижтимоий ҳаракати раҳбари И, Ҳайдаров, «СТВ» телекомпанияси масъул ходими Г. Григорьян, вилоят наркология диспансери бош ҳакими Б. Назиров, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ҳуқуқшунослар А. Юнусов, А. Ҳамроқулова ва бошқаларни таъкидлаш мумкин. Рўйхатнинг ўзиёқ ёшлар тарбиясига таъсир кўрсатмоқчи бўлган кишиларнинг ҳаётий тажрибаси, билим-маҳоратидан далолат бериб турибди. Улар ёрдамига таянган ҳолда биз маҳаллаларда, мактабларда мунтазам тушунтириш ишлари олиб бораяпмиз. Матбуотда, телевидениеда махсус мақола, кўрсатувлар уюштираяпмиз. Ва яна шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, прокуратура қошида ўсмир-ёшларнинг бўш вақтини мазмунли ўтказиши учун турли спорт тўгараклари, шахмат-шашка клубларини очганмиз. Энг машҳур спортчилар билан учрашувлар ўтказиб турамиз. Мақсад, балоғат остонасига қадам қўяётган ўсмир-ёшларнинг соғлом ҳаётга кўниктириш, жамият учун муносиб фарзанд бўлиб етишишларини қўллаб-қувватлашдан иборат.

Суҳбатдош:
Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ,
«Адолат»нинг ўз мухбири.

«ЖЧ–2002»

ЗЎРЛАР САРАЛАНИБ БОРМОҚДА

Шу кунларда бутун жаҳон футбол ишқибозларининг нигоҳи Япония ва Жанубий Кореянинг яшил майдонларига қаратилган. Бу майдонларда жаҳоннинг энг яхши футбол жамоаси деган номни олиш учун қизғин, муросасиз беллашувлар тобора кескин тус олмоқда.

Мана, чемпионат байроғи кўтарилганига ҳам йигирма кундан ошди. Ушбу қизғин баҳсларга бой дамларда кимлардир бор маҳоратини ишга солиб, рақибларини доғда қолдирди. Кимлар эса, ўзига ортиқча баҳо бериб, майдондан бош эгиб чиқиб кетишга мажбур бўлди.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, 1/8 финал учрашувлари ниҳоятда кескин, муросасиз кечди. Сабаби, бу баҳсларда келишувга, яъни дурангга эришишга имкон йўқ. Фақат ғалаба ва яна ғалаба лозим. Шу сабабли ҳам терма жамоалар фақат «ютуқ сари олға», деган шиор билан майдонга тушдилар.

Дастлаб 15 июнь куни шу мақсадни кўзлаб Сочпиво шаҳридаги ЎЗДЭУ Уорлд Кап» ўйингоҳида тўп сурган Германия ва Парагвай терма жамоаларидан томошабинлар шиддатли ҳужумларни кутишган эди. Лекин узоқни кўзлаб, эҳтиёткорлик билан ўйнаган «Немис машинаси» олдинги баҳсларда ўзининг ҳам техник, ҳам жисмоний жиҳатдан юқори даражада ўйин кўрсата олишини исботлаган, парагвайликларни 1:0 ҳисобида ютишга эришди.

Шу куни Дания ва Англия терма жамоаларидан иборат Европа чарм тўп усталари бирбирларига рўбарў бўлишди. Дания терма жамоаси дастлабки баҳоларда Уругвай ва Франция каби номдор, яъни чемпионат ғолиблигига даъвогар терма жамоаларни доғда қолдириб, 1/8 финал учрашувига чиқишган эди. Шу сабабли айрим футболчилар оммавий ахборот воситаларига берган интервьюларида «Энди Англияни чемпионатни тарк этишга мажбур қиламиз», деб айтишди ҳам.

Аммо маҳорат бобида улардан анча устун бўлган инглизлар данияликлар дарвозасига учта жавобсиз тўп уриб, уларнинг умидини чиппакка чиқардилар.

Сенегалликлар бу гал ҳам номдор жамоалар устидан бекорга ғалаба қозонмаганликларини исботладилар. Улар Швеция терма жамоасига қарши яхши ният билан майдонга тушишди. Ўйиннинг асосий даври кескин курашлар остида ўтди. Аммо иккала жамоа ҳам рақиблари дарвозасига биттадан тўп киритишди, холос.

Қўшимча ажратилган вақтнинг 14-дақиқасида сенигаллик Анри Камара Дания жамоаси дарвозасига «Олтин тўп»ни киритиб, жамоадошларини кейинги босқичга олиб чиқди.

Шу куни нимчорак финал учрашувларида бир-бирига рўбарў келган Испания – Ирландия жамоаси ўртасидаги баҳсда ҳам 90 минут ичида ғолиб аниқланмади. 1:1 натижаси қайд этилди. Қўшимча таймда ҳам ҳисоб ўзгармади. Илк бор ўтказилган пенальтилар натижасида омад испанияликларга кулиб боқди.

Шундай қилиб, бугун бошланадиган чорак финал баҳсларида иштирок этадиган саккиз команда аниқланди. Булар: АҚШ, Туркия, Англия, Бразилия, Германия, Сенегал, Жанубий Корея, Испания терма жамоаларидир. Демак, зўрлар сараланиб бормоқда. Бу, бундан буёнги беллашувлар яна ҳам қизиқарли, яна ҳам шиддатли бўлишидан дарак бермоқда.

Ҳазратилло РЎЗИЕВ,
«Адолат» мухбири.

Анъана

«ЎЗБЕКИСТОН – ҚЎШИҚ БАЙРАМИ»

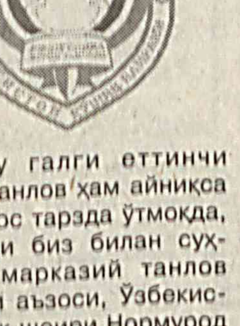

Мана бир неча йилдан буён мамлакатимизда Ички ишлар идоралари ходимлари ўртасида «Ўзбекистон – қўшиқ байрами» республика кўрик-танлови муваффақиятли ўтказиб келинмоқда. Унда Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар идоралари ижодий жамоалари ўз маҳоратларини намоён айлаб, қўшиқсевар халқимизга ўзларининг янгидан янги дастурларини бахшида айлашаяпти.

– Бу галги еттинчи кўрик-танлов ҳам айниқса ўзига хос тарзда ўтмоқда, – дейди биз билан суҳбатда марказий танлов ҳайъати аъзоси, Ўзбекистон халқ шоири Нормурод Нарзуллаев. – Айниқса, ижодий гуруҳлар орасида янгидан янги номларнинг пайдо бўлаётганини кўриб қувонасан киши. Бу – қўшиқ байрамининг Ички ишлар идоралари ижодий жамоалари ўртасида янада оммавийлашиб бораётганлигини ҳам кўрсатиб турибди. Аввалига кўрик-танловларда республикамизнинг барча вилоятларидан ва Қорақалпоғистон Республикасидан келган соҳа хизматчилари иштирок этишган бўлишса, бу йил уларнинг орасига Транспорт ички ишлар бошқармаси, Ички ишлар вазирлиги академияси, Ёнғиндан сақлаш олий техника мактаби, Қоровул қўшинлари Бош бошқармасининг истеъдодли қатнашчилари ҳам қўшилдилар...

Кўрик-танлов ўз номига яраша Ўзбекистоннинг ҳақиқий қўшиқ байрамига айланмоқда. Унда юрт мадҳи, бугунги камоли тараннум этилиб, мустақилликнинг беқиёс аҳамияти, тинч-тотув яшаётган бунёдкор халқимизнинг эришаётган ютуқлари бир-биридан гўзал ва бетакрор қўшиқлар орқали мухлислар қалбини забт айлаяпти.

Куни кеча кўрик-танлов якуний босқичга кирди. Шу муносабат билан Тошкент шаҳар Ички ишлар Бош бошқармасининг «Маънавият» марказида йиғилиш бўлиб ўтди. Бугун эса кўрик танлов ғолиблари иштирокида концерт намойиш этилади.

Рустам ДОСТОН,
«Адолат» мухбири.

Замондошимиз

ЭЛ ДУОСИ ОЛТИНДАН ҚИММАТ

Шаҳарда ҳали тонг отганича йўқ. Борлиқ ширин уйқуда. Устма-уст жиринглаган телефоннинг қўнғироғидан Кенжа уйғониб кетди. Ўрнидан туриб гўшакни кўтарди:
– Эшитаман.
– Сизни бўлимдан безовта қилаяпмиз, – деди навбатчи ҳамшира. – Ҳозиргина бизга оғир беморни олиб келишди. Ўзингиз келмасангиз бўлмайди.
Кенжа – ҳозир етиб бораман деганча, – гўшакни қўйдию, юз-қўлларини ювиб, йўлга отланди. У бўлимга келганда беморлар хонасида ёши олтмиш бешларга кирган рус аёли дардининг оғриғига чидаёлмай инграб ётарди. Аёлнинг ранги докадек оқариб кетган. Кенжани кўриши биланоқ «дўхтиржон, дардимга малҳам бўлинг», деяётгандек илтижоли боқди. Кенжа дарҳол ҳузурига навбатчи шифокорни чақирди:

– Ташхисини аниқладингларми?

– Аниқладик. Анчадан буён эханокок касали билан уйда ётган экан. Дард жигарга қаттиқ таъсир қиляпти, – деди навбатчи врач Карим Раҳимов унга ахборот бериб.

Кенжа Тўхтаев бундай дардга чалинганларнинг кўпчилигига малҳам бағишлаган эди. Ёши бир жойга бориб қолган онахонни ҳам у ҳаётга қайтариш учун дарҳол ишга киришди. Шу пайт беморнинг яқин қариндошларидан бири Кенжанинг олдига келиб:

– Дўхтир, қанақа дори керак бўлса топиб келамиз. Фақат Женя опамиз омон қолса бўлди, – дея мурожаат қилиб қолди.

– Бўлимимизда ҳамма дори-дармонлар бор, – деди у. – Ҳавотирланманглар, насиб бўлса опани соғайтириб чиқарамиз.

– Раҳмат сизга, – дея мамнун бўлишди беморнинг оғайнилари. – Умрингиздан барака топинг. Қўлингиз асло дард кўрмасин.

Кенжа Тўхтаев беморнинг қариндошлари билан суҳбатни қисқароқ қилди-да операцияга киришиб кетди. Қарийб 30 дақиқа давом этган бу жараён муваффақиятли якунланди. Оғир дарднинг оғриғидан анча ҳолдан тойган бемор бироз тинчиди. Эртаси куни у ўзини қайта ҳаётга келгандек ҳис этди. Нафақахўр Женя Тизик оёққа тургунига қадар Кенжа Тўхтаев ундан тез-тез хабар олиб турди.

– Ука қўлинг енгил экан, – деди Женя опа ўзига келганидан сўнг. – Ҳаётдан умидимни буткул узган эдим. Раҳмат сенга! Анчадан буён қийналиб юрган оғир дардимдан мени халос этдинг.

Кенжа Тўхтаев онахоннинг сўзларини тинглар экан, ўзини қушдек енгил ҳис этди. Одамлар дардига малҳам бўлаётганидан ич-ичидан қувонди. Шу топда Кенжанинг кўз ўнгида дастлабки хизмат фаолиятини бошлаган кунлари ёдига тушди. 1973 йилда Самарқанд Давлат тиббиёт институтининг даволаш факультетини битириб Каттақўрғон шаҳар шифохонасига ишга келган чоғлари эди. Устози, моҳир жарроҳ Шаҳри Воҳидов билан биринчи марта кўричак операциясида қатнашди. Ўшанда жарроҳлик қайчисини тутган ёш врач Кенжа Тўхтаевнинг қўллари бехосдан қалтирай бошлади. Хушсиз бемор танасига қайчи уриш унга даҳшатдек туюлди. Ёш шифокорнинг ёнида турган Шаҳри Воҳидов:

– Ҳаяжонланма, бемор сендан нажот кутаяпти. Хизматингни давом эттир, – дея насиҳат қилди Кенжага.

Кенжа беморни безовта қилаётган кўричакни кесиб, дори-дармон қилди. Сўнг ичак усти терисини тикиб қўйди. Ўша операциядан кейин устози Шаҳри Воҳидов Кенжанинг елкасига қўлини қўйиб, муҳим бир гапни айтди: – Жарроҳлик қўрқувни ёқтирмайди ука. Унинг бутун диққат-эътибори инсон организмига ўрнашиб олган дард билан курашиш, беморни ўша дарддан халос этишдан иборат. Чунки операция столида ётган ҳар қандай беморнинг тақдири сизу-бизга боғлиқ...

Шундан буён Кенжа Тўхтаев устози раҳматли Шаҳри Воҳидовнинг ўгитларига амал қилиб келади.

Кенжа Тўхтаевнинг шифокорлик фаолиятига роса 30 йил бўлди. Ана шу йиллар мобайнида у қанчадан-қанча беморларни оёққа турғазди. Бунинг учун саноқсиз тунларни тонгга улаган чоғлари ҳам бўлди. Кенжанинг бошқа ҳамкасбларига ўхшамаган хислатлари жуда кўп. У бўш вақт топдими жарроҳлик соҳасига оид адабиётларни ва мақолаларни ўқийди. Ўз устида тинимсиз изланиши боис кундан-кунга малакасини ошириб бормоқда.

Каттақўрғон шаҳар марказий шифохонаси маъмурияти Кенжа Тўхтаевни биринчи жарроҳлик бўлимига мудир этиб тайинлади. Бозор иқтисодиёти шароитидаги айрим қийинчиликларга қарамай Кенжа Тўхтаев бўлим биноларини таъмирлаш, эшик-деразаларни бўёқдан чиқариш, операция хонасини замонавий жарроҳлик ускуналари билан таъминлаш, хоналарни жиҳозлашга астойдил киришди. Шу боисдан ҳам бу ерда даволанаётган беморларнинг дардлари анча енгиллашаётир. Кенжа Тўхтаев моҳир жарроҳ бўлиш билан бирга бўлимдаги ходимларга доимо талабчан, беморларга эса меҳрибондир. У шифокорларнинг билими, малакасини ошириш мақсадида ишдан бўш пайтларида жойларда тез-тез давра суҳбатлари ўтказиб туради. Бу эса шифокорларнинг иш фаолиятларига ижобий таъсир кўрсатмоқда. Кенжа Тўхтаев раҳбарлигидаги жарроҳлик бўлимида Неъмат Қозоқов, Норхўжа Абдуллаев, Рустам Тўхтаев сингари тажрибали ва қўли енгил, фидокор шифокорлар кўпайиб бораяпти.

Кенжа Тўхтаевнинг яна бир ажойиб одати бор. У ҳар куни эгнига оқ халатини кийиб, беморлар ҳолидан хабар олади. Улардан ҳол-аҳвол сўраб ширин сўзлар билан кайфиятини кўтаради. Зеро бундан улуғ савоб йўқ.

Асқар ЖАЛИЛОВ,
«Адолат» мухбири.

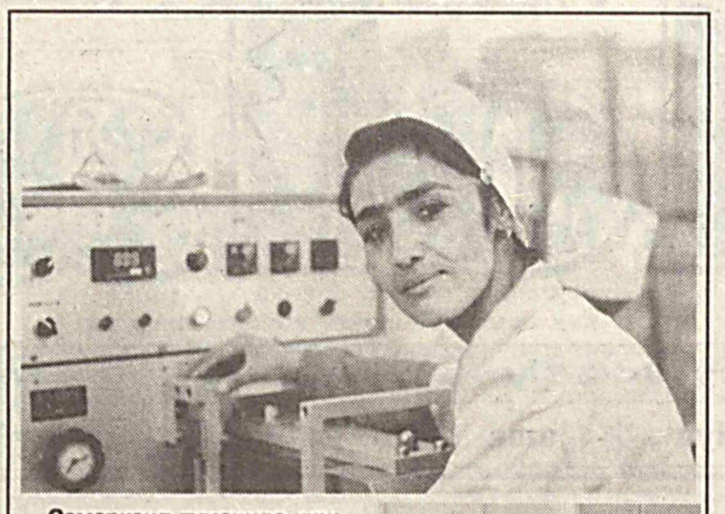

Самарқанд туманида қишлоқни саноатлаштириш, мулкчиликни ривожлантириш, хорижий сармояларни иқтисодиётга жалб этиш муваффақиятли амалга оширилмоқда. Тумандаги ўнлаб қўшма ва хусусий корхоналар тўла қувватлар билан ишлаб, истеъмол бозорини зарур маҳсулотлар билан таъминламоқда. Биргина Гулобод қўрғонидаги «Парвина-М» сутни қайта ишлаш корхонаси айни пайтда 30 хилдан ортиқ маҳсулот ишлаб чиқаришга муваффақ бўлаяпти.

СУРАТЛАРДА: корхона оператори Муҳаббат Исмоилова шундай жамоада меҳнат қилаётганидан доимо мамнун; бош муҳандис Ислом Рўзиев цех бошлиғи Баҳодир Комилов ва уста Баҳром Собиров корхонанинг тайёр маҳсулотларини кўздан кечиришмоқда; ишчилар Нодира Турсунова ва Лола Умаровалар янги технологияни ўзлаштиришмоқда.

ГИЁҲВАНДЛИК – ТУБСИЗ ЖАРЛИК

(Давоми. Боши 1-бетда).

Пойтахтимизнинг Яккасарой туманида ҳам тезкор ходимлар томонидан Баҳодир исмли муқаддам судланган шахс қўлга олинди. У ўзи билан 1 килограммдан ортиқ героин моддасини олиб кетаётган эди. Ёки бўлмаса 11 июнь куни Андижон шаҳрида психотроп моддаларни қонунга хилоф равишда сотаётган Раъно исмли аёл қўлга олингани ҳақидаги ҳолатни келтириш мумкин. У «Седуксин», «Реланиум» каби ампула ва таблеткаларни бойлик орттириш учун сотаётган вақтда ушланди. Шу каби мисолларни жуда кўплаб келтиришимиз мумкин. Бироқ умумий қилиб айтганда, мана шу ўтган қисқа муддат ичида жиноятчилардан 200 килограммдан ортиқ гиёҳванд модда ашёвий далил сифатида олинди. Булар асосан героин, опий, гашиш, марихуана каби кучли таъсир этувчи моддалардир. Амалдаги қонунларимизда эса 1 грамм героин «катта миқдор» ҳисобланади. Чунки мана шу мисқолнинг ўзи гиёҳванд учун бир неча маротаба ишлатишга етади. Бу дардга айниқса ёшларимизнинг ўрганиб қолиши жуда хавфли. Аввалида улар қизиқиши оқибатида «татиб» кўрадилар, кейин эса берилиб кетадилар. Қарабсизки, бу албатта фожеа билан тугайди. Йил бошидан буёнги таҳлиллар айрим коллеж ҳамда олий ўқув юртларининг талабаларини «ажал элчиси»га ҳамроҳ бўлиб қолганини кўрсатмоқда. Яна шунча миқдорда ўқитувчи ва мураббийларнинг ҳам жавобгарликка тортилганини қай сўз билан ифодалаш мумкин?

– Минг афсуски Республикамизда яширин тарзда кўкнори ва наша етиштирувчилар ҳам бор. Шулар ҳақида ҳам тўхталиб ўтсангиз?

– Тўғри, аччиқ бўлса ҳам бу айни ҳақиқат. Шунинг учун ҳам ҳар йили май ойидан бошлаб республикамизда «Қорадори» тадбири ўтказиб келинади. Бундан кўзда тутилган мақсад экиб етиштирилиши таъқиқланган ушбу ўсимликларни йўқ қилиш ҳамда айбдорларни аниқлаб чора кўришдан иборат. Шуни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиманки, бир туп кўкнори ёки наша ўсимлигини етиштиришни ўзи жиноий иш қўзғатилишига сабаб бўлади. Ваҳоланки, бу йилги «Қорадори-2002» тадбиримиз мобайнида шу кунгача 400 дан ортиқ мана шундай ҳолатларни қайд этдик. Ҳаттоки, дала четларида ёввойи ҳолда ўсувчи нашаларни йўқ қилмаган масъул шахслардан 334 нафари маъмурий жавобгарликка тортилди.

Вақти келганда яна шуни таъкидлар эдимки, ўз томорқаларида кўкнори етиштирувчилар билан суҳбатлашсангиз улар «ўзи чиқиб қолган», «дорилик учун экканмиз» дейишдан нарига ўтишмайди. Аввалaмбор кўкнори дорилик учун ярамайди, аксинча, айниқса ёш болага шифо деб истеъмол қилдириш фарзандни гўдаклигиданоқ мажруҳ қилиш демакдир. Ахир буни тиббиёт ходимлари бот-бот такрорлашаяпти-ку! Ҳаттоки, тиббиёт отахони саналган Ибн Сино ўз фаолияти давомида бирор марта ҳам кўкноридан фойдаланмаган. У буни «афюн», яъни зарарли деб атаган. Бизга маълум қилишларича, кўкнори истеъмол қилган боланинг энг аввало ақли ривожланишдан оқсайди, жигари хасталанади ва ҳоказо. Бироқ ўтказган рейдларимиз давомида буни калта ўйловчи кишиларга кўп марта дуч келдик. Мисол учун Кармана туманидаги Тошкент кўчасида яшовчи «И» исмли кўпни кўрган отахон ўз томорқасида 800 тупга яқин кўкнори етиштирган. Нурота туманидаги «Жилонтамли» қишлоғида яшовчи 1969 йилда туғилган Э. Тиналиев эса 100 туп заҳри қотилни экиб парваришлаган. Риштон туманидаги «Бўжай» қишлоғида яшовчи Т. Мамажонов эса 3000 тупдан ортиқ кўкнорини яхшилаб парваришлаган экан. Афсуски, бундай мисолларни жуда кўплаб келтиришимиз мумкин. Баъзилар ҳатто гиёҳванд моддаларни етиштиришда «янгилик» кашф этмоқчи бўладилар. Шулардан бири Навоий шаҳридаги кўп қаватли уйда яшовчи, муқаддам судланган О. Врублевский балконида 112 туп кўкнорини парваришлабди. Бундай ҳолга биринчи маротаба дуч келишимиз эмас, албатта. Лекин, ҳар ҳолда мунтазам ўтказаётган тадбирларимиз йилдан-йилга ўзининг ижобий самарасини бермоқда. Омма орасида тушунтириш ишлари кучайтирилгани, маҳалла фаоллари ва бошқа кенг жамоатчиликнинг бизни қўллаб-қувватлаши оқибатида гиёҳванд моддаларни етиштириш, уни ноқонуний айланиши ва ниҳоят бу иллатни кенг ёйилиб кетишига ғов қўйилмоқда. Бизнинг энг муқаддас саналган бурчимиз ҳам аслида ёшларимизни гиёҳвандликнинг тубсиз жарлиги ёқасидан олиб чиқиш, соғлом авлод келажаги учун ўз ҳиссамизни қўшишдан иборатдир.

Суҳбатдош:
Исмоил МИНАВАРОВ,
ИИВ Матбуот маркази ходими,
милиция майори.

Набий саллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай дедилар: «Бу кеча тушимда икки киши (фаришта)нинг ҳузуримга келганларини кўрдим. Улар мени бир муқаддас жойга олиб бордилар. Йўлда бир қон оқар дарёга дуч келдик. Дарёнинг ўртасида ҳам, унинг қирғоғида ҳам биттадан одам бўлиб, дарёнинг қирғоғидаги одамнинг қўлида (анча) тош бор эди. Дарёнинг ўртасидаги одам қирғоққа чиқишга ҳар қанча интилмасин, қирғоқдаги одам унинг оғзига тош отиб, турган жойига қайтарар эрди. Мен улардан (фаришталардан): «Булар ким?» – деб сўрадим: «Қон дарёсининг ўртасида турган киши судхўрлик бирлан тирикчилик қилган одамдур» – деб жавоб беришди.

СУДХЎРЛИК

кейинги пайтда содир бўлаётган қотилликларга шу сабаб бўлмаяптимикин?

Иймонни бут тутинг!

Шундай тарбия кўрган халқмиз: ўтганларни у ким бўлишидан қатъий назар «раҳматли, яхши одам эди» деймиз. Бунга балки биз гуноҳкор ҳисоблаган ўша одамнинг у дунёдаги азобларини кўз ўнгимизга келтириб раҳмимиз келаётгани сабабдир. Балки бу бизнинг бир ҳовуч дуои фотиҳамиз марҳумнинг гуноҳларини оз бўлсада енгиллаштиришидан умид қилганимиздандир.

Шундай бўлсада, аччиқ бир ҳақиқатдан кўз юмолмаймиз. Агар эътибор билан ўйлаб қарасак, кейинги пайтда рўй бераётган қотилликларнинг замирида бир гуноҳ ётганининг гувоҳи бўламиз. Аслини олганда судхўрлик ҳар икки дунё учун ҳам гуноҳ иш эканини аксариятимиз яхши биламиз. Биламизу, фоиз тўлаб қарз олишдан ёки қарз беришдан ўзимизни тиёлмаймиз.

Бундан бир неча ой олдин кўпчиликни ҳайратга солган қотиллик рўй берди. Кўринишидан бечораҳолдай туюладиган бир кишини ўз уйида пичоқлаб кетишди. Не ажабки, марҳумнинг уйидан нечтаям уйнинг ҳужжатлари топилди. Судхўрликнинг орқасидан жарақ-жарақ пул топаётган бу киши қилаётган иши сабаб ҳаётдан бевақт кўз юмишини тасаввурига ҳам келтиролмасди. Қотил ким бўлиши мумкин? «Процент» тўлайвериб жонидан тўйган бирорта бечорадирда, деб ўйлаймиз. Марҳумга эмас, эрта – бир кун қонун олдида жавоб берадиган қотилга раҳмимиз келгандай бўлади.

Кейинги пайтларда ўтирган ҳовлисини сотиш, бор-будини қарзига тўлаш одатий ҳолга айланди. Бола-чақаси билан ижарама-ижара юрган ҳам боридан айрилиб ёмон йўлга кирган ҳам, қарзини тўлолмасдан бегона шаҳарларни дарбадар кезган ҳам «процент»га пул олган кишилар бўлиб қолди. Процент эса сиз қарз тўлашга қодирмисиз, йўқми кўпайиб бораверади. Охир-оқибат гаровга қўйилган уйингизни, ҳовли-жойингизни судхўрга ўтказиб беришга мажбур бўласиз.

Яна шуниси ҳайратланарлики, «процент»га пул бериб бойлик орттирган бирор кишининг бахтли ҳаёт кечирганини, топган-тутгани яхши кунларга буюрганини ҳеч ким билмайди. «Процент»га пул олиб оёққа туриб кетган, ўзини тиклаб олганларни ҳам. Шундай экан, не сабаб билиб туриб гуноҳ ишга қўл урамиз? Бир бурда ҳалол нонимиздан харом-хариш неъматларни афзал кўрамиз? Оқибатда тинчгина ҳаётимизни азобли кунларга алмаштирамиз, яқинларимизнинг тинчлигини бузиб, баъзан уларни қотилга ҳам айлантирамиз.

Раҳим ака хотинининг бир аёлдан қарз олганини анча кейин билди. Ўша аёл пулини сўраб келганида. Аввалига қилмишини эридан яшириб юрган Назокат кейин айтишга мажбур бўлди. Тўлаб қутилолмаяпман, доллар кундан кунга ошяпти, «процент» туғаяпти, нима қилай ахир, деб йиғлаб-сиқтади.

Оила аъзоларининг ҳаммаси – ўғли, Раҳим ака, Назокат бирор йил бир сўм ортиқча сарф қилмасдан қарз тўлашди. Барибир бўлмади. Ҳақдор аёл эшик қоқиб келарини қўймас, улар эса иложсизликдан уй ичига бекиниб олишарди.

Ўша куни Раҳим ака қаттиқ сиқилди. Икки-уч бора келиб, хотинини сўраб, ҳақорат қилиб кетган аёл кўзига балодай кўринди. Ошхонага кириб ўткирроқ пичоқни олдида, ҳалиям жағи тинмай қарғанаётган аёлнинг икки-уч жойига санчди. Судхўр аёл касалхонага етмай, йўлда вафот этди. Назокат қарзидан қутилди. Раҳим акани эса қамаб қўйишди. Одам ўлдиргани учун 15 йилга озодликдан маҳрум этишди.

Назокат нима иш қилиб қўйганини ўшанда билди. Олдинига арзимасдай туюлган қарз, охир-оқибат унинг ҳаётини жаҳаннамга айлантирганини жуда кеч билди.

Яқинда яна бир қотиллик рўй берди. Замирани, ўғлини ўлдириб, уйидан ҳеч нарса олмай чиқиб кетган қотиллар ким? Ёшгина аёлни қийнаб ўлдирган, тасодифан келиб қолган фарзандининг ҳаётига зомин бўлган ваҳшийлар ким?

Эшитганимиз яна ўша гаплар. Уйидан фалонча ҳовли-жойнинг ҳужжатини, ўнлаб қарздорларнинг рўйхатини топишибди. Ҳозир ўша одамларни сўроқ қилишяпти, экан. Миш-мишлар болалаб бораверади. Биров ўзига таниш одам экан, эшикни ўзи очибди, деса, биров бегона одам тўсатдан қотиллик қилмайди, дейди. Ошхонага яшириниб, жон сақлаган қизалоқлар эса энди бир умр бу фожеани унутолмайдилар.

Биз бу билан марҳумларнинг руҳи покини безовта қилмоқчи эмасмиз. Азалий одатларимизга шак келтиришни ҳам истамаймиз. Ниятимиз битта. Ахир кўзимизни очайлик, оқибатини, эртанги кунни ўйлаб иш тутайлик. Ахир яхши замонлар келди. Ақли бутун, меҳнатдан қочмайдиган одам истаганча бойлик орттира олади. Олдинлари пули борнинг боласи бирор ишга қўл ура оладиган бўлса, бугун калласи бор одам борки, ўзи хоҳлагандай ҳаёт кечира олади.

Беш қўл баробар эмас. Кимдир кетмон чопмоқнинг уддасидан чиқса, кимдир кашфиёт яратмоқ учун дунёга келади. Муҳими, нима бўлганда ҳам яхши инсон бўлайлик. Севимли адибимиз Ўткир Ҳошимов айтганидек: «Одам бўлиш қийин!».

Муяссар МАНСУР қизи.

ЕТТИ ИҚЛИМ САДОСИ

● Жаҳон парламентларида нима гап?

МАОШ ФАҚАТ ЙИҒИНДА ҚАТНАШГАНЛАРГА

Эквадорда эндиликда фақат парламент йиғилишларида қатнашган депутатларгагина маош тўланади. Бу усулни ушбу юқори орган раиси Э. Бонилья жорий этди.

Унинг таклифи бўйича, касаллик сабабли йиғинда қатнашолмаган ноибларнинг кечирилиши мумкин, ўшандам тиббиёт ходимлари ёзиб берган маълумотномага асосланади. Бошқа хилдаги «узрли» сабаблар эса умуман инобатга олинмайди.

ЧАҚАЛОҚ УЧУН БИР ТУП ДАРАХТ

Италия парламенти дунёда биринчи бўлиб, ажойиб қонун қабул қилди. Эндиликда оилада фарзанд туғилиши билан ўша чақалоқ туғилган йилнинг 12 ой давомида бир туп дарахт ўтқазилиши шарт ва бу албатта, маъмурият рўйхатидан ўтказилиши керак.

Бу ишни янги қонун талаб этади ва экилган ҳар бир туп дарахт шу қонун бўйича муҳофаза қилинади, яъни дарахт катталиги, кесиш у ёқда турсин, ҳатто бошқа жойга кўчириш ҳам таъқиқланади. Рўйхатдан ўтган кўчатлар ўрмон хўжалиги ихтиёрида бўлади.

ЖОРЖ БУШ СЕНТЯБРЬ ОЙИДА ФАЛАСТИН ДАВЛАТИНИ ТУЗМОҚЧИ

«Вашингтон пост» газетасининг хабар беришича, яқин кунлар ичида АҚШ президенти вақтинчалик чегаралари белгиланган Фаластин давлатини тузиш бўйича ўз режасини тақдим этади.

Жорж Буш ўз режасини сентябрь ойида очилиши мўлжалланган халқаро конференцияда тасдиққа қўймоқчи. Режа белгиланган чегаралар муқим ҳолга келиши учун олиб бориладиган музокаралар уч йил ичида тугалланишини кўзда тутади. Шу вақт мобайнида шу минтақадаги томонлар Қуддус шаҳри мақомини ҳам ҳал этишлари керак.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

МАРОКАШДА УСОМА БИН ЛОДИНГА ТЕГИШЛИ БЎЛГАН 120 КИЛОГРАММЛИ АЙИҚ УШЛАНДИ

Марокаш ҳукумати вакиллари «Ал-Қоида» гуруҳи ва унга бўйсунадиган бошқа террористик гуруҳлар фаолиятига оид қимматли маълумотга эга, деб гумон қилинаётган кишини қўлга туширдилар.

Унинг исми-шарифи Абу Зубайр Аль-Хаили бўлиб Усама бин Лодиннинг энг яқин ёрдамчиларидан биридир. Ўз доираларида Абу Зубайр «айиқ» лақабига эга ва 120 килограмм тош босади.

АЙИҚЛАР АҲОЛИГА ХАВФ СОЛМОҚДА

Сибир ўрмонларида давом этаётган ёнғинлардан жон сақлаш мақсадида кўчаётган айиқлар маҳаллий аҳолига хавф солмоқда.

Ёқутистондаги буғу фермалари атрофида элликка яқин айиқ тўпланган. Бундан хавфсираган буғубоқарлар айиқларнинг иккитасини отиб ташлашди. Сибирда баҳорда бошланган ҳамон давом этаётган ёнғинлар натижасида айиқлар баттар ваҳшийлашмоқда. Россиядаги икки юздан ортиқ ўрмонда ёнғин давом этмоқда. Ёнғинлар натижасида сўнгги куннинг ўзида етти минг гектар ўрмон ёниб кетди.

ВЕНГРИЯДАГИ ЖАНЖАЛ БЎЛҒУСИ КАОЛИЦИОН ҲУКУМАТ ТУЗИШГА ХАВФ СОЛМОҚДА

Венгрия бош вазири Петер Меддьеши шпионликда айбланмоқда.

Бу ўз навбатида унинг истеъфога чиқишига олиб келади. Натижада келгусида Венгрияда каолицион ҳукумат тузишга тўсиқ бўлиши мумкин.

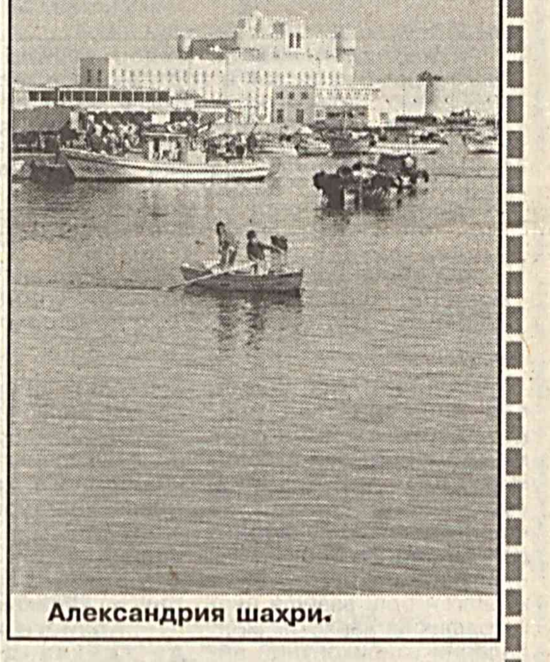

Александрия шаҳри.

БУЮК БРИТАНИЯ ЎЗИНИНГ ЧЕТ ЭЛЛАРДАГИ ҚЎШИНЛАРИ СОНИНИ ҚИСҚАРТИРМОҚЧИ

Англия ҳукумати чет эллардаги ўз аскарлари сонини келгуси йил бошига келиб бир неча минг кишига қисқартиришини маълум қилди.

«Дастлаб Афғонистондаги мавжуд Британия ҳарбийлари сони камайтирилади. Келгуси ойда 1700 денгиз пиёдалари ватанларига қайтадилар. Улар ўрнига бошқа ҳарбийлар юборилмайди». «Би-би-си»нинг ҳарбий масалалар бўйича мухбирининг хабар беришича, бу тадбир терроризмга қарши кураш тизимини ҳал этишга қаратилгандир.

«ЯГОНА ОСМОН» ЛОЯСИГА ҚАРШИ

Бир йўла бир неча Европа мамлакатлари авиадиспетчерлари уларни битта ташкилотга бирлаштирилишига қарши чиқдилар.

Бу норозилик биринчи навбатда Францияга катта зарар етказиши мумкин. Шу сабабли мамлакатда яқин масофаларга учадиган самолётлар парвози тўхтатиб қолинди. Шунингдек Италия, Португалия, Греция, Венгрия давлатларидаги аэропортлар ишларига ҳам ушбу норозилик ўз таъсирини ўтказди, деб ҳисоблашади расмий доиралар.

ҲАВО ШАРИДА ЕР ШАРИ БЎЙЛАБ

Америкалик миллионер Стив Фоссетт ҳаво шарида ер шарини айланиб чиққан учун олтинчи марта уриниб кўрмоқчи.

Унинг шундай уринишларининг аввалги бештаси муваффақиятсизликка учраган эди. Агар у мақсадини амалга ошира олса, шундай ишни бажарган жаҳондаги биринчи киши бўлади.

ЭКСТРЕМИСТЛАР БИЛАН АЛОҚАДА ЭКАНЛАР

Италия махсус хизматидагилар 547 кишини ислом экстремистлари билан алоқадорликда гумон қилмоқда.

Уч кун аввал суриштирув ишлари бошланганда ва бир гуруҳ терговчилар бу шахсларнинг халқаро терроризм ташкилотлари билан алоқаси борлигини аниқлаш мақсадида Нью-Йоркка йўл олишди. Италия Ички ишлар вазири Клаудио Скайола бу ҳақда ахборот бераркан у гумондорларнинг айнан қайси ташкилотлар билан алоқада эканлиги ҳақида ҳеч қандай маълумот бермади. Бироқ гумондорларнинг «Ал Қоида» ва «Ҳизбуллоҳ»га ўхшаш ташкилотлар билан алоқада бўлиши эҳтимолдан холи эмас.

Вазирнинг сўзларига қараганда, бу шахслар пинҳона иш олиб боришган, бироқ истаган вақтда амалий ҳаракат қилишга тайёр бўлишган. Скайола шунингдек, террористлар асосий нишонлари сифатида маданий марказлар, университетлар ва туризм марказлари бўлган, – деди. Италия Ички ишлар вазири шу маълумотларни шарҳлашдан бу тортинди.

Париж. Иқтисод ва молия вазирлиги биноси.

● Ўқинг, бу қизиқ!

ЭНГ, ЭНГ, ЭНГ...

● Дунёдаги энг кўп тиражли газета Японияning пойтахти Токиода нашр қилинади. Бу «Иомиури Шимбун» ҳафталиги бўлиб, у 14 миллион 550 минг нусхада (эрталаб ва кечқурун) чоп этилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАРКАЗИЙ БАНКИ АХБОРОТИ

Ўзбекистон Республикаси Марказий банки 2002 йил 18 июндан бошлаб валюта операциялари бўйича бухгалтерия ҳисоби, статистик ва божхона тўловлари ҳисоботи, шунингдек божхона тўловларини ундириш учун хорижий валюталарнинг сўмга нисбатан қийматини белгилади. Шунга кўра:
1 АҚШ доллари
745 сўм 41 тийин.

Фикр

РАҲБАРНИНГ АСОСИЙ ФАЗИЛАТИ

Оммага етакчилик қилиш ҳаммага ҳам насиб этавермайдиган нодир фазилатдир. Шу боис раҳбарлар барча замонларда элнинг назарида бўлишган, уларнинг иш тутуми, хатти-ҳаракатига қараб одамлар эртанги кунларини тасаввур этишган. Зеро, фидойи, маънавияти юксак, тадбиркор киши етакчи бўлган жойда келажакка ишонч [illegible]. Ватан ва миллат тақдирига бефарқ раҳбарлар халқ ишончининг сусайишига сабабчи бўлади.

[illegible]

Камол ЯНГИБОЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси тингловчиси.

ТАБАРРУК ТАХТ СОҲИБИ КИМ?

(Миллий қаҳрамонларимиз ҳақида ўйлар)

Ҳурриятга эришганимиздан буён неча йилдирки, миллий мустақиллигимиз ҳақида гапириш эзгу мавзуимиз бўлиб қолди. Ҳар биримиз қаерда бўлмайлик – ишдами, йўлдами, дастурхон бошидами, ҳангомалардами – мустақиллигимиз ҳақида тўлқинланиб, ғурурланиб, ҳис-ҳаяжонларга тўлиб гапирамиз. Лекин ана шу дақиқаларда, дилимиз жўш уриб қайнаётган кезларда миллий озодлигимиз учун узоқ тарихимиз давомида кимлар жавлон уриб, курашиб қон тўкканлигини, халқимизнинг қайси фарзандлари ўз азиз жонларини Ватан учун фидо қилганлигини кўз ўнгимизга тўла-тўкис келтира оламизми?

Бугун Президентимиз Ислом Каримов озодлик байроғини баланд кўтариб, халқимизни буюк келажакка етаклаб бораётган кунларда катта-кичик фарзандларимиз мана шундай довюрак раҳнамолар қайси замонларда яшаб ва курашиб ўтганлигини, ўшал миллий қаҳрамонларимизнинг ҳаётини яхши биладиларми? Биз ўзимизга: «Кеча ким эдик, бугун киммиз ва эртага ким бўламиз?», деган саволлар бериб турамизми?!.

Ҳар бир халқда бўлганидек ўзбекларда ҳам буюк миллий қаҳрамонлар, саркардалар, раҳнамолар бўлганки, биз улар ила чин юракдан фахрланамиз. Биз ўзимизни Амир Темур фарзандлари деб атаймиз, Ал-Бухорий, Ал-Фарғоний, Беруний, Ибн Сино, Улуғбек ва Навоий ворислари деймиз. Қанчадан-қанча қаҳрамонлар озодлигимиз ва бахтимиз учун қурбон бўлдилар. Ушбу даҳо ва дарғаларни бугун эсламак, ўз иззат-ҳурматини жой-жойига қўймак – уларнинг ёрқин хотираси олдидаги фарзандлик бурчимиз ва миллий ғуруримиз эмасми!?.

Мактаб ёшидан биламизки, узоқ тарихимизда Тўмаргис[1] Широқ, Спитамен сингари улуғ халқ раҳнамолари она тупроқ учун, Туронзамин учун жангларда қон тўкканлар. Муқанна, Маҳмуд Торобий, Жалолиддин Мангуберди... Бу рўйхатни узоқ давом эттириш мумкин.

Лекин улар ҳақида билимларимиз етарлими, тасаввурларимиз тўғрими? Бизга етиб келган манбаларга ишонсак бўладими, Ғарбий Европа тарихчилари қолдирган ғалат ва узуқ-юлуқ маълумотлар ҳақиқатга тўғри келадими? Бу саволларга фақат тарихчи олимларимизнинг асарларигагина эмас, балки кенг жамоатчилик фикри ва донишманд халқимизнинг ўткир хотирасига ҳамда унинг буюк асари – оғзаки ижодига асосланиб ҳам жавоб топмоқ керак. Илло, биринчи шоир ва файласуф – халқнинг ўзидир. Унинг қаҳрамонона ишларини ҳеч ким ўзичалик ҳаққоний қилиб ярата олмайди. Халқ ижоди унинг фаолиятининг ёрқин кўзгусидир.

Демоқчимизки, узоқ тарихимиз саҳифаларини варақлаб, уларни халқимизнинг дилига ҳамда дидига хос ва мос қилиб қайтадан кўриб чиқиб, қайтадан ёритиш вақти келмадими!?. Мен яқинда журналист ва ёзувчи Йўлдош Муқимовнинг «Табаррук тахт» деб аталган янги асарини ўқиб чиқдим. Ҳамшаҳар ва ҳамкасб бўлганлигим учун кўпдан унинг ижоди билан қизиқиб келаман.

Нега «Табаррук тахт?» – асарни ўқишни бошламасданоқ ўйлаб қолдим. Асар-ку Спитамен ҳақида ёзилган. Спитамен эса миллий қаҳрамонларимиздан бири, унга тахтга ўтириш насиб этмаган. Асарга «табаррук тахт» деган тушунча қаердан кириб келди? Балким, Спитамен табаррук тахт учун курашгандир. Қани ўқиб кўрайлик-чи?

Ҳа, асарни бир нафасда ўқиб чиқдим ва унда «табаррук тахт»ни топдим. Александр Македонский (халқимиз уни икки шохли Искандар Зулқарнайн деб атаган) Сўғдиёна мулкида (ҳозирги Нурота ва Хатирчи оралиғидаги Лангар тоғ тизмаларида) жойлашган Тахтизар қалъасини ва унда сақланаётган афсонавий туғрони эгалламоқ, шу зайл икки дунё султони бўлмоқ илинжида бостириб келади. Искандар ўз устози Арасту (Аристотел)дан қадимий суғдий афсонасини эшитади. Бу афсонага кўра баланд тоғ тизмалари оралиғидаги забт этиш мушкул бўлган Тахтизар қалъасидаги биллур «гирдибарг»да қўлида Лочин қуши ушлаган султон сурати акс этиб, шуъла сочиб турадирким, ким унинг соҳиби бўлса, у ер ости ва ер усти дунёларининг ҳукмдори бўлғай. (Кези келганда шуни таъкидлаш жоизки, маданиятшунос тадқиқотчи берган тарихий маълумотга кўра ҳозирги «герб» сўзи ўшал қадимий – «гирдибарг» сўзидан олинган деб айтурларким, бунда жон борга ўхшайди).

Асарда ҳикоя қилинишича, бу дунё бойликларига тўймаган очкўз Искандар у дунё бойликларига ҳам эгалик қилмоқлик учун узоқ ва йироқ Тахтизар сари шошади. Йўл юриб, мўл юриб, қон кечиб, жон бериб, ниҳоят, Сўғдиёна тупроғига қадам қўяди. Зарафшон бўйида, Самарқанд остоналарида Спитама – пок зот деган дарвеш билан биринчи бор тўқнашади. У дарвеш ҳозир бутун дунёга машҳур бўлиб кетган миллий қаҳрамонимиз Спитамен эди, ўз ота-боболари ором олиб ётган қабристонни зиёрат қилгали келган дақиқалар эди. «Дарвеш» билан мулоқот чоғида Искандар ўсмоқчилаб ундан Тахтизар ҳақида маълумот олишга интилади. Бундан кейин «Табаррук тахт» асарининг мазмуни ана шу атрофда айланади.

Асар давомида «табаррук тахт» кимга насиб этажагини афсонавий донишманд Бобобургут айтиб беради. Муҳтарам муштарий, асар мазмунини тўласинча айтиб бермасдан уни шу ерда тўхтатишни лозим топаман. У ёғини ўзингиз ўқиб, англаб оларсиз, деб ўйлайман. Киноқисса муаллифи халқимизнинг юқорида зикр этилган гўзал афсонасини ўз асарига асос қилиб олганки, бу ўқариқ унинг «Тўмарис» ва «Широқ» ҳақидаги айни кунларда ёзилаётган асарларига ҳам оқиб ўтади. Искандардан олдинги фотиҳалар – Эрон шаҳаншоҳлари Кайхисрав ва Доро 1 ҳам ўз вақтида юртимизга суқулиб кириб, табаррук тахтимизни эгалламоқчи бўлган эдилар. Бироқ уларнинг иккалови ҳам калласидан жудо бўлган эди.

Бу ўринда олдиндан айтиб қўяйликки, «Табаррук тахт» асаридаги Бобобургутнинг ҳикматлари Тўмаргиснинг васиятлари ила ҳамоҳангдир, улар қалбимиздан мангу жой олғусидир. Табаррук тахт кўз қорачиғимиздадир, табаррук тахт қалбимиз тўридадир. Илло, бул табаррук тахт келгиндиларга эмас, балки халқнинг ўз фарзандларигагина насиб этғусидир. Элнинг қай фарзанди халқ меҳр-муҳаббатини қозонар экан, унинг кўнглини олар экан, ўшал фарзанд табаррук тахт соҳиби бўлур!..

Халқнинг асарда акс этган иккинчи бир ривояти ҳам диққатга сазовордир. Чунончи, кўпгина тарихчиларнинг асарларида Спитаменни хотини ўлдирган (тарихчи Квинт Курций) ёки қабила бошлиқлари ўлдирган (тарихчи Арриан) деган маълумотлар келтирилади. Халқ эса ўз миллий қаҳрамони ўлишини истамайди ва шунинг учун бўлса керакки, унинг теран қалби яратган оғзаки ижодида Спитаменни ҳеч ким ўлдира олмайди. У душманга таслим бўлмай, бургут сингари ўзи [illegible] Тахтизар қалъаси ёнидаги қояларга ташланиб ҳалок бўлади. [illegible] Зеро, миллий қаҳрамонлар ўлмасдир, мангу барҳаётдир.

Халқ талқинича, Спитамен бизнинг онгимизда – [illegible] қалъа, баланд па[illegible] [illegible]гути, ҳеч кимнинг [illegible] тушмаган мағрур [illegible] [illegible]лони, барча [illegible] мардлик ва жасорат тимсоли бўлиб қолажак.

Тахтизар қалъаси фақат Спитамен ва унинг [illegible] сафдошларига[illegible] бўлиб қолмай, балки кейинги асрлардаги миллий қаҳрамонларимизга ҳам [illegible] бўлган. Бухоронинг [illegible] амири Сайид Олимхоннинг «Бухоро халқининг ҳасрати тарихи» китобида ҳикоя қилинишича, Зарафшон воҳасида [illegible], шўролар ҳукумати ўрнатилаётган ур-йиқит йилларида Мулла Абдуқаҳҳор деган халқ сардори ўзининг охирги кунларида Қизилкум саҳросига кириб яширинган, тақдири номаълумдир, дейилади. Аслида эса босмачи деб лаънат тамғаси урилган озодлик курашчиси Мулла Абдақаҳҳор Фрунзе аскарларига зарба бера-бера гўё Қизилкум саҳросига кириб кетгану, лекин аслида эса, уни аниқ билган шахсларнинг ҳикоя қилишича, у Тахтизар қалъасига кириб яширинган. Умрининг охиригача қадар бошқа ном билан яшаган, оила қурган. Бу мисол афсонага ўхшаш ҳақиқатдир. Илло, ҳақиқат афсонага айланур, афсона эса ҳақиқатга айланур. Иккаласи эгизакдир, бири-биридан туғиладир. Ким билади, биз билган ва билмаган бошқа қанча миллий қаҳрамонларимизга ушбу бургутмакон тош қалъа – Тахтизар халоскор бўлгандир...

Асар муаллифининг айтишига қараганда, афсона дейликми ё рост дейликми, Самарқанд яқинида Спитаменнинг шажараси томирларига бориб тақалувчи авлодлар ҳам бор экан. Тойлоқ туманидаги «Улуғбек» жамоа хўжалиги раиси Мусо Тўраев китобий манбаларда тасвирланган Спитамен қиёфасини жуда-жуда эслатади. Худди Спитамен сингари мовийкўз, кенг яғринли, паҳлавонсифат одам. Суҳбат [illegible]

[illegible] зелар бостириб кирдилар, халқимизни қулга айлантирмоқчи бўлдилар. Бироқ бу қулликка, тутқунликка халқимиз тоқат қилиб, бардош бериб, қаҳрамонларча курашиб, ҳар гал ўз тахтини яна қўлга олди. Тўмарис ва Широқдек, Спитамен ва Жалолиддин Мангубердидек, Маҳмуд Торобий ва Муқаннадек сардор ва саркардаларни, Амир Темурдек буюк соҳибқиронни етиштирган халқ бугунга келиб ўз табаррук тахтини яна ўз асл фарзанди қўлига топширди. Бу билан ҳар бир ўзбек мағрурдир.

Асарни ўқир эканмиз, беихтиёр ана шу маъно ва мазмун қулоғимиз остида янграб тургандай бўлади. Асар давомида тағин қуйидаги хулосаларга келамиз: Халқ раҳнамоси, йўлбошчисини кураш майдонида якка қолдирмаслик, хоинлик, сотқинлик, хиёнат ва жиноят қилмаслик, унга охиригача қадар содиқ қолиб, Ватан бахт-саодати йўлида биргаликда мардонавор жон фидо этмоқлик! – Саркарда Спитамен сабоқлари унинг авлодларини ана шунга даъват этади. Бу сабоқлар ҳам аччиқ, ҳам чучукдир. Ўз йўлбошчиси теварагида жипслашганида элимиз беш бармоқдек тугал ва қудратли эди. Хиёнат ва жиноят йўлига ўтиб, ёқама-ёқа бўлганида тариқдек тарқалиб, душманга ем бўлди...

Бизнинг элимиз бошқа эллардан баланд девор ила ажраб қолган алоҳида орол эмас. Яқин ва йироқ халқлар ила ҳамиша, ҳамма жабҳаларда, ҳам иқтисодий, ҳам маънавий муносабатларда бўлиб келган ва ҳозир ҳам шундайдир. [illegible]

[illegible] қумга айланиб, совурилиб кетадир.

Мен Тўмаргиснинг сўзларини такрорлаётирман: – Дерларким, Қизилкум ва Қорақум саҳролари Туронзаминга босиб келган ғанимлар ва ёвлар хокининг уюмларидир. Ушбу нақл балким муболағадир. Лекин биз яхши биламизким, ҳеч ким, ҳеч қачон бизнинг халқимизнинг ғазабига дучор бўлмағай. «Юввош деманг – босармиз, бебош деманг – осармиз», – дейди яна асар давомида момои калонимиз Тўмаргис ўз душманларига қарата. – Фақат биттагина айбимиз бор: ўта софдил, соддадил, бағри кенг ва ишонувчанмиз, андиша қилиб узоқни ўйлаб, узоқни кўзлаб юрамиз. Бироқ алданганлигимизни англадикми, тамом. Калласини мешга тиқиб, ўз қони ила тўйдирамиз.

Буюк момомизнинг ушбу ҳикмат тўла сўзларини бугунги кундаги душманларимизга ҳам эслатиб, уларни огоҳлантириб қўйсак, ўринли сабоқ бўлур.

Қаранг, халқимизнинг тафаккур туйғуси нақадар теран, ҳикматлар хазинаси ул, қайнарбулоқ ул. Ундан бугунги авлод қанчалик кўпроқ баҳраманд бўлса, шунчалик сарбаланддир!..

Олимжон НАЗАРОВ,
журналист.

● ***(Қуйида биз Спитамен ҳақидаги «Табаррук тахт» асаридан парчалар беришни бошлаймиз).***

---

1. Қадим сўғдийча Туморгис - Туморсоч, Туморкокил. Мўътабар момомиз умр йўлдоши ҳалок бўлгач, ўз қавми йўлбошчиси вазифасини эгаллаб, саркарда дубулғасини кийганида турмакланган сочи гарданини тумордек безаб тургани учун шундай лақаб олган.

ИЛК ТЎҚНАШУВ

Ёзувчи ва публицист Йўлдош Муқимов кўп йиллардан буён халқ ижоди сарчашмаларидан баҳраманд бўлиб, турли афсона ва ривоятлар, асотир ва нақллар асосида «Минг маржон» деб аталган китоб устида ишлаб келмоқда. Мазкур асарнинг «Сусанбил - сулув диёр» номли биринчи қисмига турли-туман, турфа-турфа ҳикмат дурдоналари билан бир қаторда йирик афсонавий достон-поэмалар, қиссалар ва пъесалар ҳам киради. «Титрама терак» («Ҳур ва нур»), «Турон турналари», «Наврўз нақли, «Мангу машъал» («Авесто»), «Башар дарахти», «Камалак кокил» каби китоблар ана шу маржонлар жумласидандир.

«Минг маржон» асарининг «Отанг кимдир, онанг ким?» номли иккинчи қисмида қадим тарихда ўтган мутафаккирларимиз ва миллий қаҳрамонларимиз ҳақида ҳикоя қилинади. «Ҳақ рост» номли рукн остида берилган қадим қутлуғ аждодларимиз Имом Ал-Бухорий, Абдухолиқ Ғиждувоний ҳамда Баҳовуддин Нақшбанд ҳаёти ва таълимоти ҳақида сўз кетса, «Миллий қаҳрамонларимиз» рукни остида халқ қасоскорлари – буюк момомиз Туморгис, бобои бузрукларимиз Широқ ва Спитаменнинг ҳаётидан ҳали кўпчиликка маълум бўлмаган, лекин халқ ижодида акс этган лавҳалар берилади.

...Дарё қирғоғи. Улкан Туронға дарахти теварак-атрофга шох ташлаб, шамолда оҳиста силкиниб турадир. Сал юқорироқда, қадимий тепалик ёқасида савлат тўкиб турган азамат тут дарахти туронға билан гўё давра қуриб, бир дастурхон устида суҳбатлашиб ўтиргандай. Тут тагида қамишдан ясалган чайла. Тепалик узра қабр-сағаналар кўзга ташланадир...

Қамиш чайла остонасида, тут соясида юлма-юлиқ дарвешлар либосида бир кимса ёнбошлаб ётадир. Олдида, майсалар устида турган сопол товоқдаги сувда қоқ ноннинг ивиб юмшаган бўлакларини олиб ер ва сопол кўзачадан сув қуйиб ичар...

Қаёқдандир йироқдан ҳазин най овози эшитиладир, дала-даштларга файз бағишлаб, тараладир...

Дарвеш сирланган сопол косадаги сувдан бир неча қултум ҳўплайдида, чалқанча ётиб оладир ва осмонга тикилиб, най оҳангига монанд хиргойи қилишга тушадир. Беғубор осмонда секин-аста парвоз қилиб, узоқлашаётган турналар қўшиғи кўнглига ҳузур бағишлайдир:

...Ҳей, турналар, турналар,
Ҳижрон дилни тирналар.
Туронни тарк этмангиз,
Юрак бағрим тирналар.
Қачон яна қайтурсиз,
Дилкаш қўшиқ айтурсиз?
Қайтинг Турон бахтига,
Эга бўлсин тахтига.
Дерлар азал турналар,
Вафо қилур аҳдига.
Қачон яна қайтурсиз,
Шўх-шўх қўшиқ айтурсиз?...

Ногоҳон шарпа пайдо бўладир, чайла бўсағасида ваҳимали кўланка бўй чўзадир. Дарвеш сесканиб, бошини кўтарадир, тепасида турган ўрта бўйли, бошига икки шохли дубулға кийган, қуролли кимсага кўзи тушадир.

Шоҳдор ўдағайлаб:

– Кимсан?

Дарвеш жавоб бермайди, парво ҳам қилмай, ёнбошлаб ётаверади, нон ейишда давом этаверади.

Шоҳдор:

– «Ким» деб сўраб турурмен. Нечун жавоб қайтармассен? Оё кўрсен, ё карсен? Дарвеш сўзга кириб:

– Кўриб турибсенким, одаммен. Оё фарқ қилабилмассен, рўпарангда ким ўлтурур.

Сен ўзинг кимдурсен? Нечун бунда адашиб юрурсен?

Шоҳдор: – Подшодурмен, ов қилиб юрур эрдим, қамчиним дарё сувиға тушди...

Дарвеш: Ёлғон сўйлама овчига ўхшамассен...

Шоҳдор: Ия, подшоҳ ила шундоғ сўйлашурмусен? Неларга бунчалик ақида, оркаинлик қилурсен?

Дарвеш: Мен ҳам султондурмен, не истасам, шуни қилурмен. Танҳо тангридан ўзга таянчим йўқтур...

Шоҳдор: Султон эрсанг, хос соқчиларинг қайда ва нечун қоқ нон еб ўтирурсен?

Дарвеш: Мени кўриб турган Танҳо тангрим ва ўз соям хос соқчиларимдир. Ва яна сенга маълум бўлсунким, қоқ нон еб яшамак ҳар қандай подшоликдан авлодур...

Шоҳдор: О, тушунурмен, тушунурмен. Шул боисым, менинг қошимда ҳам қимирламассен. Оё билмассен, ё назарга илмассен. Ахир подшоҳларга таъзим жоиз...

Дарвеш: Қимирламас нарса йўқтур оламда. Неки мавжудот бордур, бари ҳаракатда, ҳар қадам, ҳар дамда... Яна билиб қўйғилким, инсон эгилиб яшаш учун туғилмас, ҳар нечикка таъзим қилмас...

Шоҳдор: Бас қил, қамчинимни топиб бер!

Дарвеш: Навкарларингга буюр, менга ўшқирма! Ва яна билиб, англаб олғилким, кимдаким бизга қамчи ва қилич кўтариб келур, андин ҳазар қилурмиз. Нечун отдан тушмассен, балким султонсен, бироқ инсонсен? ...Боз устига шуни яхшилаб англаб олғилким, қамчинг сувга ғарқ бўлғон эркан, бунда сеҳрли қисмат пинҳондир. Қудрат тимсолинда ани сенга тақдир тақдим этған эркан, тағин ўзи қайтариб олмиш. Кейинги йиллардаги хатти-ҳаракатларинг «тақдир» деб аталмиш Илоҳий Кучга ёқмай қолди, шекилли. Эҳтиёт бўл!

Шоҳдор: Чўпонмусен, недурсен, донишликда Арастудан ўтурсен!

Дарвеш: Бунда Арастулар ҳар қадамда, фарқ қилолмассен чамамда...

Шоҳдор: Нечун бундоғ дерсен. Арастулар камдир оламда.

Дунёда бор турфа илмлар, не хил жумбоқ, сеҳр, тилсимлар барисига ақли дахлдор, барисидан алар хабардор...

О, Сен файласуфгина эмас, шоир ҳам сен!

Дарвеш: Бизнинг элда ҳамма шоир. Фақат дарвеш эмас, чўпон ва деҳқон ҳам, боғбон ва карвон ҳам, бизда далалар, шалолалар куйлайдир, шамол ва бўрон ҳам, парранда ва даррандалар ҳам қўшиқ айтур...

Шоҳдор: Бизнинг эл Юнон ва Македон ҳам худди шундоқ. Ҳам файласуф, ҳам шоир... Қовун қовундан ранг олур, дерлар...

Дарвеш: Бизда ҳам бордур бундоғ нақл: Шул боис қайси қовун қай қовундин олдин ранг олганин аниқламак даркор...

Шоҳдор: Буни мен ҳам яхши билурмен, билганимдан барисин тан олурмен, Тафаккурга ташнамен, ани бундан излаб келурмен...

Огоҳмусен, қайда Тахтизар,
Айтиб берғил сен билсанг агар!

Нечун ани «Тахтизар» дерлар, анда пинҳон не хил сеҳрлар?

Дарвеш:

Бордир бизда шундай афсона, Арастунг ҳам эмас чакана...

Балким сенга ушбу афсона, босқин учун эрур баҳона?

Шоҳдор: Босқин эканлигин билдинг сен қайдан?

Дарвеш: Ҳазин оҳанг чиқар, эшит, қамиш найдан...

Бир пас сукутдан сўнг:

Турналар тарк этар юртни қўшиқлари эмас пайдар-пай... Шоҳдор Дарвешга теран назар ташлайди, унинг юз-кўзига чуқур зеҳн солиб, боз яна қандайдир сирларини билмоқчидай термулади ва:

– Англаб етдимки, сен назаркардасен...

Дарвеш: Кўриб турурдурмен, саркардасен... Бироқ Тахтизар тахтига бориб етолмассен, Қутлуқ туғромизни олиб кетолмассен... Тахтизар азалдан тахти табаррукдур, қўриқлаб турганлар бургути бузрукдур...

Шоҳдор: Ўзинг билиб қўйғил ва бутун юртдошларингни хабардор қилғилким, Тангри Аммон менга икки дунё султонлигин инъом этмуш.

Дарвеш: Сенинг тангрингни билмасмен ва тан олмасмен... Ҳар ким ўзига ўзи худодир...

Шоҳдор: Шаккоклик қилурсен бу эътирозинг ила. Ва яна ҳайрат ичидаменким, Тангри Аммон ўғлони эканимни қайдан билурсен?

Дарвеш: Биринчи саволингга жавоб шулким, кимки, Танҳо тангрини тан олур, ўшал кимсада Тангри тимсоли яшар. Иккинчи саволингга жавоб булким, кимки огоҳдир – худодир.

Шоҳдор: Тахтизар тахтини эмас, дастурхонингдаги қоқ нонингни ҳам баҳам кўрмассенму?

Дарвеш: Тахту-бахт бўлинмасдур. Дастурхонимиз эса ҳамиша юрагимиз янглиғ очиқдур. Зарурат туғилса, битта нонни минг бурдага бўлурмиз ва дўстлар ила баҳам кўрурмиз.

Шоҳдор: Дастурхондан ивитилган қоқ нон бурдаларини олиб, ихлос билан ер экан:

– Магар сен қоқ нон тановул қилиб, султон бўлган эрсанг, мен ҳам қоқ нон еб шоядки султонга айлансам...

Дарвеш: Сен гапимни тушунмаганга ўхшарсен. Ва Арастуни от тутиб, лоф урурсен. Нақлнинг маъниси шундаким, кимдаким қоқ нонга қаноат қилса, ул султондир, мана, сен қоқ нонга қаноат қилмассен. Ўзгалар юртига кўз олайтириб, дастурхонимиздаги нонимизни, тахти-бахтимизни тортиб олмоқчи бўлурсен. Фаҳминг етмаским, дунёдаги ҳамма фалокат ва ҳалокатлар нафс балосидандир. Донишлар демишларким:

Фақирлар ўтурлар ҳар кун
қоқ нону-об еб-ичсалар-да,
Султонлар ўтурлар ҳар кун
барра кабобу-шароб
еб-ичсалар-да...

Шоҳдор: Айтдим-ку, Арастудан қолишмассен, мулоҳазаларинг бетакрор, теран... Бироқ баркаш устинда жавоҳир оловдек ёниб турса, сен ҳам қўл узатар эрдинг. Бас, мунозарани қўяйлик-да, мақсадга ўтайлик. Кўриб турубдурменки, тафаккуринг тийракдур. Мурувват кўрсатиб, саҳийлик қилдинг. Дастурхонингдан туз-намак тотдим. Мен ҳам ўз дастурхоним очиб, сенга марҳамат қилғай... Суғдиёна тахтини бахт этғай...

Дарвеш: Нечук менга ўз юртимни ўзгалар бағишлағай?

Шоҳдор: Айтдим-ку боя, Тангри Аммон ҳамма Ер юзи ва Ер ости мулкларини менга инъом этди... Тушунмадингму?

Дарвеш: Сен ҳам тушунмабсен: Ҳар юртнинг ўз тангриси бор, дедимки сенга. Сенда Тангри Аммон бўлса, бизда Охурамазда... Сен Аммон ўғли эрсанг, мен Охурамазда фарзандимен.

Шоҳдор: Ана энди келишадиғонга ўхшаб қолдик. Тангри Аммон ўғли Охурамазда фарзандига Суғдиёна диёрини бағишлайдир...

Дарвеш шоҳдорга синовчан кўзларини тикади, уларда яна нималарнидир, ўзига ҳали номаълум сир-синоатларни уқиб, фаҳмлаб олмоқчи бўладир.

Шоҳдор: Нима дединг, розимисен?

Дарвеш: (рози бўлгандай қиёфада кўзларини ҳамон шоҳдордан узмай):

– Ундоғ эрса, шартларим бордур...

Шоҳдор: енгиллашиб:

– Айтақол шартларингни!

Дарвеш: Агарким, Тангриларга дахлдор эрсанг, менга мангу бахт берғилким, сўнггида бебахтлик бўлмағай!

Шоҳдор: Чуқур ўйга ботади, бир неча дақиқа сукут сақлаб:

– Кетмас бахтни фақат Тангри бера олур. Ушбу фақат анинг ишидур... Боз қандай шартинг бор?

Дарвеш: Менга кетмас бойлик берғилким, охирида фақирлиғи бўлмағай!

Шоҳдор: Ушбу ҳам менинг қўлимдан келмас, Тангридан илтижо қил!

Дарвеш: Менга боқий умр берғилким, охирида ўлими бўлмағай!

Шоҳдор: Ушбу шартингни ҳам фақат Тангри ҳал қилур. Андин сўра!

Дарвеш: ўрнидан туриб, тепаликдаги Ассуарий-устухонхонадан[1] иккита суяк олиб келадир ва шоҳдорга кўрсатиб сўрайдир:

Ушбу сўнгакларни фарқ қилиб бергилким, қайсиси подшоники, қайсиси гадоникидир?

Шоҳдор: Оҳ-ҳо неларни истарсен! Ушбу жумбоқларинг барисин фақат Тангри таолонинг ўзи еча олур...

Дарвеш: Ундоғ эрса, нечун тангри ила менинг орамда воситачиликни ихтиёр этурсен... Қўйғил мени Тангри таоло ила. Шул боисқим, қабристонни ошиён этиб, Тангри таоло ва қутлуғ аждодларим ёди ила яшармен...

Шоҳдор: Аждодларинг кимлардир, билсам бўлурму?

Дарвеш: Аждодлар кимлигин сир тутмак гуноҳ, фахрланмак фарз, ёдламак – қарздир...

Дарвеш бошини эгиб, бирпас ўйга ботади, сўнг боз гарданини ростлаб, сўзида давом этади:

...Бобои калонларим Афросиёб ва Сиёвушдир.

Аларнинг табаррук хоки туроблари Биҳар-Бухоро Арки бағринда ором олур...

Шоҳдор: Туронзамин тарихиндан бир мунча воқифмен. Буюк аждодлар соҳибидурсиз. Демакким, хато қилмабмен, тўғри фаҳмлабмен. Қутлуғ ва пок зотлардансиз. Отингиз нечук?

Дарвеш: Рост фаҳмлабсиз. Қутлуғ руҳлар зотимен, «Спитама» дерлар отимни. «Спитама» – пок зот, пок руҳ, дегани.

Шоҳдор: Ундоғ эрса нечун дарвеш либосиндасиз, жанда кийиб юрурсиз?

Дарвеш:

Қимики хокисор, ғариб ва фақир.
Топғуси оламда савоб ва фахр.
Камтарға камол дерлар, манманга
завол...

Шоҳдор:

Аждодлариз хоки ором олса
Биҳар бағринда,
Нечук кезарсиз сиз дарвешдек
бунда?

Дарвеш:

Аждодлар тарқалмиш Туронзаминда,
Кўплар ором олур Мароқанд яқининда.
Падари бузругим, бобом шу тупроқ
оғушинда.
Мўътабар зотларни излаб келурмен.
Алар руҳи бирлан суҳбат қурурмен...

Шоҳдор: Ҳангома қилурсиз нелар устинда?

Дарвеш: Ҳамиша Элу-юрт тақдири хусусинда...

(Давоми бор).

---

1. Оташпарастлик даврида марҳумлар суяги солинадиган қути.

Табиатга чизгилар

ДЎЛ ЁҚҚАН КУН...

Майнинг охирлари. Аниқроғи, 2002 йил 27 май эди ўшанда. Дўстим Назрулла, иккинчиси қадрдон укам Шарофиддин. Тошкентлик бўлганлиги учун уни биз Шоший деб улуғлаймиз. Хуллас, учовлон эрта тонгдан дала боғим томон йўл олдик. Ажиб бир нурафшон кун. Қуёш чарақлаб, борлиққа ажиб тароват, фароғат бахшида этади. Сўлим табиат дилларга хушнудлик, қувонч улашади.

Мана, боғимизга ҳам етиб келдик. Сарҳовуз лиммо-лим. Ариқларда сувлар жавлон уриб оқиб ётибди. Пастда эса катта, жўшқин анҳор. Бу гўзал гўшани қушлар ҳам макон этган. Бири олиб, бири қўйиб сайраб ётибди. Булбулни айтмайсизми, тиним билмай наво қилар, худди ҳофизлардай...

«Кўнгул-кўнгулдан сув ичар» деганларидай дилларимиз равшан тортиб сўз-сўзга уланди, кўнгул-кўнгулга. Ҳазил-ҳузул гаплар, ривоятлар, ҳаётий ҳикоятларнинг кети узилмайди.

Анҳорга бир кун илгари ташлаб қўйган саватни кўтарган эдик, қарангки, омадимиз келиб чиройли «маринка» балиғи илинибди. Шунда қанчалик қувониб кетганлигимизни билсангиз эди. Биққидай балиқ тинмай типирчилайди, қўлимизга илинмай, сирғаниб чиқиб кетаверади. Ахир, жон ширин-

Қушлар бозори.

да. Раҳмим келиб, қўйиб юборай ҳам дедим. Аммо дўстим Назрулла: «Бу худонинг бизларга инояти, агар билсангиз насибамиз бор экан» деб қолди. Балиқ жуда ҳам оғир эди, илгари ҳам шу саватга «маринка»лар илинган. Анҳорда фақат шунақа балиқлар яшайди ўзи.

Шарофиддин Шоший бунақа ишларга устаси фаранг. Тезда ўткир пичоқ билан балиқни сўйиб, тилка-пора қилди. Ичини ёриб қарасак, шўрликнинг қорни тўла уруғ. Афтидан бечора балиқ уруғ қўймоқ ниятида тинчгина жой деб сават ичига кириб олган экан. Яна негадир кўнглим оғриди, уни қўйиб юбормаганимга пушаймон бўлдим. Ахир, бу уруғлардан қанча балиқлар дунёга келар эди. Қизиғи шундаки, Назрулла балиқнинг уруғини кўриб, тезда қайдандир коса келтириб, уни эҳтиётлаб йиғиб ола бошлади ва бизни ҳам йўлатмай, маромига етказиб тузлаб қўйди. Афтидан у «маринка»нинг уруғини илгари ҳам тановвул айлаган экан. Кейин кечаги қолган ошни исита бошлади. Бу ёқда бўлса Шарофиддин балиқни товага солиб, қовуришга тушиб кетди. Ҳаммаёқ маъмурчилик. Дастурхон тўкин. Бугун ҳақиқатдан ҳам омадимиз келган кун экан.

Қувончимиз чексиз эди-ю, аммо шу топда қайдандир дайди шамол эсиб, ҳаммаёқни алғов-далғов қилиб юборди, стол устида турган газета-ю, қоғозларимиз учиб, анҳорга бориб тушди. Осмон ости гумбирлаб, селдек ёмғир қуя бошлади. Табиатнинг қудратини қарангки, чарақлаб турган қуёш ҳам табиат мўъжизаси олдида ип ечолмай булутлар ортида қолиб кетгандай...

Сарҳовуз ҳам тошиб кетди, ҳаммаёқ сув. Ариқлар тўлиб бир тегирмон сув заҳариқ томон оқиб кетмоқда, ўз-ўзидан ваҳимали шаршара ҳосил бўлгандай. Ёмғир қандай тез келган бўлса, шунча тез тинди. Энди осмону заминда пағапаға оппоқ булутлар пайдо бўлиб, бирдан парда очилгандай, Қуёш ҳазратлари чарақлаб чиқди. Ёмғирдан қочиб қайгадир ғойиб бўлган қушлар яна дарахт шохларига қайтиб, ширин хониш эта бошладилар. Ҳаво мусаффо, тиниқ, осуда дамлар... Кутилмаганда...

Назрулла хурсанд бўлиб уйдан самовар кўтариб чиқиб қолди. Бу самовар бундан бир неча йиллар илгари, онам раҳматли турмушга чиққанларида келинлик сепларида келган, қадрдон, кумушранг самовар эди. Онам вафотидан кейин шаҳар уйимизнинг ошхонасида шу пайтгача ишлатилмай ётганди. Уни эъзозлаб онамдан эсдалик сифатида дала боғимга олиб келган эдим. Мана энди, шу топда Назрулла домланинг инояти билан яна бир бор ҳаётга қайтгандай. Тараша ташлангач, олов олиб, бир дақиқа ўтмай қайнади. Самоварга қараб болалик – бебошлик йилларим ёдимга тушди. Онам самоварни қайнатиб, устига чойнакни қўйиб пиёлаларни тоза сочиққа артар, маромига етган чойни аввал отамга ҳурмат ва эҳтиром билан узатган чоғлари отамнинг нурли чеҳралари очилиб кетарди. Биз бўлсак, жўжавурдек жон: уч қиз, уч ўғил дастурхон атрофида чумчуқ полопонларидек қатор бўлиб, овқатнинг келишини кутиб ўтирардик. Мана энди ўша қадимий самовар шиғиллаб қайнаб турибди. Устида чойнак. Гўё ҳаётга қайтадан туғилгандай. Дунёнинг ширинлиги ҳам, кайфияти ҳам шунда бўлса керак.

Шоду-хуррамлик билан хонаки ҳолига келган чойни ширин-шарбатлар тортиб ичабошлаган эдик ҳамки, қувончимиз узоққа чўзилмади. Яна осмон гумбазида тўп отгандек момақалдироқ гумбурлади. Яна ўша қора булутлар кўк юзини қоплаб, теппамизга бостириб кела бошлади. Ана шундай дамларда онам: «Булутлар дарёга бориб сув ичиб келишди», дер эдилар. Ёмғир гўё челаклаб қуйди. Қайдадир совуқ шабада елиб, салқин ҳаводан этлар жунжикди. Тўнни олиб елкамизга ташлаб оламиз. Аввалига данакдек, кейин эса ёнғоқдай-ёнғоқдай муз доналари осмондан дувиллаб тўкила бошлади. Агар бошпанасиз жойда бўлсангиз, у ёқ бу ёғингиз шикастланиши мумкин эди. Ҳовуз чеккасида турган машина ҳам дўл остида қолди. Унга шикаст етмасин деб укамиз Шарофиддин супа каровотга ёзилган гиламни кўтариб бориб машинасига ёпиб, зўр-базўр жойига қайтиб келишга улгурди.

Бунақа дўлни биринчи бор кўришим. Бу сафар боғимиз осмонидан шатиллаб ёғаётган дўл парчалари гилос, ўрикларни тўкиб юборди. Ғўралари боши билан узилиб тушди.

Ҳамма ўзи билан ўзи овора. Назрулла бўлса ҳовуз чеккасида очилиб ётган духоба гулларнинг аҳволига ачиниб турди-ю, кейин бир нарса ёдига тушгандай: «Сизга гулдан мураббо пишириб берайми», деб қолди. Кейин жавобимни ҳам кутмасдан, ёмғир тагида чопганча бориб, гулларни кеса бошлади. Шўрлик гуллар, ёмғир ва дўл тагида барглари тўкилиб, ер билан яксон бўлган эди. Хуллас, Назрулла гўё ўз санъатини кўрсатиб ошхонага кириб гулдан мураббо пишира кетди. Бир вақт ошхонага кирсам, гул мураббонинг ҳиди анқиб кетибди. Кейин кечадан қолган, шакар сепиб қўйилган қулупнайни ҳам увол бўлмасин деб мураббо қилиб юбордик. Бу ёқда қовурилган балиқ, бир ёқда гул ва қулупнай мураббоси, бир ёқда яна балиқ икраси. Эҳ-е, шунақа ҳам ажойиб кун бўладими? Табиатчи, соф ҳаво, ёмғир ва дўлдан сўнг яна офтоб оламга оромбахш нурини сочиб, бутун борлиқни эркалатди. Ин-инига кириб кетган қушлар яна бир пастда пайдо бўлишиб, ризқ-рўз ахтариб марвариддек пишиб ётган тутларга, гилос, олчаларга ёпишади. Бир ёқда булбул хонишини бошлади. Табиатда юз берган бу можаронинг энг фожеалиси шу бўлдики, боғ айвонимиз ёнидаги дарахтга ин қўйган қумри қушнинг уяси шамол ва дўлдан бузилиб, тухумлари ерга тушиб парча-парча бўлди, ёрилиб кетган тухумларни юхтоб майналар келиб битта қўймай еб қўйдилар. Қумри қушнинг ўзи бўлса жуфти билан қайгадир ғойиб бўлди...

Ҳа, майнинг сўнгги кунларидаги гўзал табиат манзараси ҳеч қачон ёдимиздан чиқмайди. Ҳаётимиз саҳифасида, осмондан ёнғоқдек дўл ёққан, гулдан мураббо қилинган, балиқ қовурилган кун бўлиб қолади.

Мақсуд ҚОРИЕВ.

«Адолат» меҳмони

ҚЎШИҚ БЎЛИБ КУТАР КЕЛАЖАК

Ислом Аҳад шоирларнинг ичида энг самимийси, энг дилкаш, юраги тоза – сараси. Унинг шеърларидаги бахшиёна тиниқлик, мазмунан бўлиқлик, жонфизо майинлик шоирнинг ўзига хос иқтидорини намоён этади.

Ислом Аҳад бутун умри, ҳаёти билан ўзини халққа бахшида қилаётган ва бу бахшидалиги билан ором топа билган шоир.

Шундай кунни изладим узоқ, деб ёзади у бир шеърида. Чунки бу кунлар муқаддас. Ҳатто ўкинчлари оппоқ дунёда шоир учун севинч берар, ўзини фидо этмоқлик, дея эътироф этади бугунги кун давронимиз ҳақида.

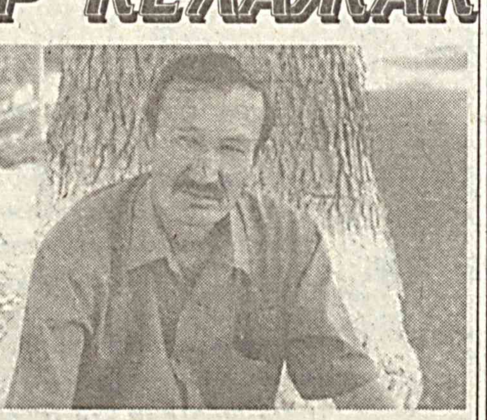

АЁЛ

Порлаб турар қаршимда Висол,
Уйғотмоқда қушларнинг саси.
Тонг кўксидан ўпади Аёл,
Тонг кўксида баҳор нафаси!

Жамолингга тик боқолмас жон,
Ҳижолатда ёниб турар гул.
Остонангда тиз чўкди Жаҳон,
Жоним сенсиз яшамоқ мушкул.

Дунёни боғларсан бешикка,
Алла бўлиб куйланар Қуръон.
Аёл қадам босган эшикда,
Бешикларда тебранар жаҳон.

Сенсиз олам сўнмоғи тайин,
Гўдак қолгайдир бешиклар...
Сизни қучсаб келдим атайин,
Аёл қадамларига ошиқлар.

Остонаси тилло бўлар, дил...
Муқаддас қалбингга сингажак.
Ойдин қушлик куйлагил куйгил,
Қўшиқ бўлиб кутар келажак.

Порлаб турар қаршимда Висол,
Уйғотмоқда қушларнинг саси.
Тонг кўксидан ўпади Аёл,
Тонг кўксида баҳор нафаси!

СЎЗСИЗ ҚЎШИҚ

Сўзсиз қўшиқ ҳансирар бу тоб,
Субҳидам майин ичади ҳаёл,
Тонг оромин бузмагил офтоб,
Ухлаётир энг гўзал Аёл!

Ер кўксида дайдийди сабо,
Ернинг сийнасида мудрар тонг,
Ўзлигини унутар ибо,
Сийналарда тебранар оҳанг.

Бу ҳолатга битилмас китоб,
Оқшом синар, хира тортар ой,
Жоним қушлар қилинган китоб,
Чўчимасин охирги чироқ!..

Мен асирман, шеър йиғлар маҳзун,
Аросатда титрар забоним,
Ё раҳмоним, уйғотмасин зум,
Е, Раб, бунча гўзалсан жоним!

Тонгги сабо, ай, гўзал ғаним,
Сочларига бурканди жамол,
Ёлбораман... кўй, мени таним,
Ер лабига тегинди шамол.

Сўзсиз қўшиқ ҳансирар бу тоб,
Субҳидам майин ичади ҳаёл,
Тонг оромин бузмагил офтоб,
Ухлаётир энг гўзал Аёл!

КУЙИНГДА ЎЗБЕКИСТОНИМ

Малаклар шоҳи, эй жонон,
Юзларини юлар офтоб.
Кетолмай айланиб гирён,
Самоларда куяр офтоб.

Булутлар ортида ҳайрон,
Мутираб, оҳ урар офтоб.
Бу ҳикматни кўриб Файрон,
Ўзини ёндирар офтоб.

Қарори бўлмағай бир ён,
Тушишга ийманар офтоб.
Етолмай васлингга сарсон,
Шафақларда ёнар офтоб.

Юзингга тик қаролмай жон,
Тунлари беркинар офтоб.

Покланиб тонг саҳар-мардон,
Бағрингга отилар офтоб.

Малаклар шоҳи, эй жонон,
Юзларини юлар офтоб.
Кетолмай айланиб гирён,
Самоларда куяр офтоб.

Ислом АҲАД.

Ёшлик—олтин даврим менинг...

Изоҳнинг хожати йўқ.
А. ҲАКИМОВ чизган расм.

ХИКМАТ

• Жазосини олган жиноятчи – бошқа муттаҳамлар учун намуна, ноҳақ қуролланган одам эса барча ҳалол кишиларнинг виждонига отилган тошдир.

Жиноят ва жазо

ИЧКИЛИКБОЗ ОНА, ҚОТИЛ ЎҒИЛ

Игорь Бакланов – «Паркентводстроймонтаж» кўчма механизациялашган колоннасида токарь бўлиб ишлади. [illegible]

[illegible]

– Сени хафа қилганнинг ўзини дабдала қилиб ташладим. Ҳозир ташқарида, корда, муздек ҳавода «мазза қиляпти», – деди мағрур оҳангда. Онаси тезда Хрушевни уйғотди. Қариндошлар [illegible]

[illegible]

Наврўз НОРМУРОДОВ,
жиноят ишлари бўйича Бўстонлик туман суди раиси,
Каримжон РИХСИЕВ,
«Адолат» мухбири.

Муносабат

УНСИЗ ФАРЁД

ёхуд бир ҳолатнинг маънавий жиҳатлари хусусида

Ушбу мақоламиз мавзуси матбуотда учрайдиган мақолалар мавзусидан бир оз ўзгачароқ. Бу гал Сиз, азиз муштарийларимиз билан газета ва журналлар саҳифаларида камроқ қаламга олинадиган, телекўрсатувлар ва радиоэшиттиришларда озроқ ўрин бериладиган, анчагина шахсий масала ҳисобланадиган, шу билан биргаликда ҳамма-ҳаммамизни ўйга толдириши зарур бўлган мавзу – аборт ҳақида, унинг маънавий-руҳий томонлари, қолаверса, она саломатлигига таъсири хусусида фикрлашмоқчимиз.

Она қорнидаги ҳомилани сунъий йўл билан йўқотиш (тушириш, олиб ташлаш) маъносини англатувчи «аборт» сўзи лотин тилидан таржима қилинганда ҳам айнан «аборт», яъни «борт (тана)дан чиқариб ташлаш» деган мазмунни англатади. Амалиётда аборт уч турга ажратилади: ҳомиланинг ўз-ўзидан табиий равишда тушиши, ҳомилани ихтиёрий равишда сунъий йўл билан тушириш (олдириш) ҳамда ҳомилани ғайри қонуний тарзда, жиноий йўл билан (тиббий муассасалардан ташқарида, она соғлигига зара етказган ҳолдда) тушириш. Ана шундай ҳаракатлар натижасида ҳар йили ер юзида ўн миллионлаб болалар ҳали туғилмасидан аввалоқ ўлимга маҳкум этиладилар.

Собиқ Иттифоқда XX асрнинг йигирманчи йилларидаёқ дунё мамлакатлари орасида биринчи бўлиб ҳомилани сунъий равишда олдириш (тушириш)га қонун асосида йўл қўйилганди. Гарчи кейинроқ, олтмишинчи йилларда Европанинг бир қатор мамлакатларида ҳам бошқа имконият қолмаган тақдирда аборт қилдиришга рухсат берилган бўлса-да, аммо СССР бу борада барибир «биринчи» бўлиб қолаверди. Унинг оқибатлари эса ҳанузгача давом этмоқда. Ҳозирга қадар аввал собиқ Иттифоққа уюшган бир қатор мамлакатлар аборт даражаси бўйича дунёда энг юқори ўринларда турадилар. Чунончи, Россияда ҳозир ҳам йилига деярли уч миллион ҳомила (буни уч миллион бўлажак фарзанд деб ўқиш тўғрироқ бўлар балки) аборт йўли билан йўқ қилинаркан. Мамлакатда ҳар юз нафар фарзанд туғилишига 215-230 та аборт тўғри келар ёки бошқача қилиб айтганда, туғилаётган болаларга қараганда икки баробардан ҳам кўпроқ бўлажак фарзандлар ҳали ҳомилалик вақтидаёқ ҳаётдан жудо қилинаркан.

Бундан бир неча муддат муқаддам АҚШ телевидениеси орқали бир ҳужжатли фильм намойиш қилинганди. «Унсиз фарёд» деб номланган ва ўн икки ҳафталик (уч ойлик) ҳомиланинг она қорнидан тушириш пайтидаги ҳолатларини акс эттирувчи бу фильм миллионлаб томошабинларда ўзгача бир таассурот қолдирди. Фильмда ҳикоя қилинишича, тадқиқотлар давомида ўрнатилган энг замонавий аппаратлар она қорнидаги ҳомила қандайдир йўл билан ўз бошига тушажак мусибатни аввалдан сезишини, аборт бошланиши олдидан у ниҳоятда безовталанишини, ҳаракатлари тезлашишини, ҳомилани туширишда фойдаланиладиган тиббий асбоб-ускуналар ўзига яқинлаштирилганида ҳатто унинг юрак уриши минутига тинч ҳолатдаги 140 тадан 200 тагача ортиб кетишини кўрсатди. Ушбу ҳолатлар кинолентада шу қадар жонли ва таъсирчан тасвирга туширилганки, унинг намойишидан кейин мамлакатда абортга қарши чиқувчилар ҳаракати кескин кучайган, аборт қилдирувчилар сони эса сезиларли даражада камайган.

Тиббий текширувларнинг кўрсатишича, она қорнидаги ҳомила 20 кунлик бўлганидаёқ унда юрак ура бошларкан. Шу даврдан эътиборан у тирик организм сифатида шаклланиш жараёнини бошдан кечиради ва озиқланишга киришади. Бешинчи-олтинчи ҳафталар давомида буйрак, жигар ва мия ҳосил бўлади. Еттинчи ҳафта давомида эса бўлажак фарзанднинг қиз ёки ўғил сифатида жинси ажралади.

Ҳомила тўққизинчи ва ўнинчи ҳафталар мобайнида инсон қиёфасига киради. У ютина бошлайди, анчагина тетиклашиб, ухлайди ва уйғонади. Ўн биринчи ҳафтадан эътиборан аксарият ҳолларда ҳомила бош бармоғини сўра бошлайди. Ташқаридан келадиган товушларни эшитади, уларга нисбатан чўчиб, илкис ҳаракатланиши мумкин. Иккинчи ва учинчи ойлар оралиғида (яъни 9-12 ҳафталар давомида) ҳомиланинг вазни энг кўп даражада кўпаяди. Учинчи ойнинг бошида унинг вазни 4 грамм атрофида бўлса, ойнинг охирига бориб у 40 граммгача етиб, роса ўн баробар ўсади. Хуллас, ҳомила уч ойлик бўлгунга қадар, яъни абортга тиббиёт томонидан расман рухсат бериладиган вақтгача миттигина, аммо тирик организм сифатида шаклланган бўлади.

Маънавий жиҳатдан олганда аксарият абортлар тирик жонга қасд қилиш, бўлажак бир инсоннинг умрини қийиш билан барорбардир. Тўғри, иложсиз ҳолларда, чунончи ҳомиланинг улғайиши онанинг саломатлигига ёки ҳаётига жиддий таҳдид солса, шунингдек, ҳомиланинг ўзи ўнглаб бўлмас даражада касалланган ёки ирсий касалликка чалинган бўлса, бундай ҳолатларда уни сунъий равишда олиб ташлашни тушуниш мумкин. Аммо, аксарият ҳолларда ҳомилани бутунлай бошқа, баъзан эса ҳатто арзимаган сабаблар ёки кимларнидир хоҳишига кўра олдириб ташлаш ёки тушириш бу ахир кўра-била туриб қотиллик қилиш эмасми?!

Россиянинг амалдаги қонунларига кўра 13 ҳолатда абортга расман рухсат этиларкан. Яъни ҳомиладорлик даврида эрнинг вафот этиши, эр ёки хотиннинг озодликдан маҳрум қилиниши, ҳомиладор аёлнинг турмуш ўртоғи билан ажралиши, оиладаги кўп болалик, яъни уч ва ундан ортиқ фарзандли бўлиш, эр ёки аёлнинг ишсиз эканлиги, турар-жой майдонининг етишмаслиги... каби ҳолатлар шулар жумласига киради. Ахир, булар тирик мавжудод, туғилажак инсон ҳаёти олдида арзимаган сабабларку? Бунинг устига тиббиёт муассасаларидан ташқарида яширинча, турли хил «шўхлик»ларнинг юзига парда тортиш мақсадида ўтказиладиган абортлар озмунчами? Юқорида Америкада намойиш қилинган фильм ҳақида сўз юритдик. Унинг муаллифи шифокор Бернард Натанзон ўз фильми устида иш бошлагунга қадар 60 минг марта (!) аборт ўтказган экан. Ана шундай операцияларнинг биридан сўнг у она қорнидан зўрлик билан чиқариб олинган ва қўлида жон таслим қилган «жажжигина одамча»га қараб туриб, илк бора ўз ишидан афсус чекади. Бу ерда шифокор гарчи воситачи, мижоз хоҳишини амалга оширувчи мутахассис сифатида иш юритсада, аммо, шу воқеадан сўнг у аборт қилишдан бутунлай воз кечади ҳамда бошқаларга ҳам дарс бўлсин деган мақсадда ана шу фильмни яратади.

Энди абортнинг яна бир жиҳати, яъни унинг оналар соғлигига таъсири тўғрисида ҳам икки оғиз тўхталиб ўтсак. Шифокорларнинг гувоҳлик беришларича, аборт камдан-кам ҳолатлардагина она соғлигига зарар етказмайди. Баъзан эса, ҳатто энг малакали мутахассислар ўтказган бундай жараён ҳам ўнглаб бўлмас даражада асорат қолдириши ҳеч гап эмас. Аёл кишининг биринчи ҳомиласини олдириб ташлаши эса, келгусида ана шу аёлнинг умуман бепушт, яъни туғмас бўлиб қолишига олиб келиши мумкин.

Хуллас, аборт масаласи эр-хотин ёки оила доирасидагина ҳал қилинадиган масала бўлмай, балки бутун жамият, қолаверса, барча инсонлар учун тааллуқли муаммога айланиши зарур. Шундагина кўпгина одамлар билиб-билмаган ҳолда ихтиёрий қотилликка қўл урмаган бўладилар.

ЎТГАНЛАРНИНГ ОХИРАТИ ОБОД БЎЛСИН!

«Адолат» газетаси ижодий жамоаси «Халқ сўзи» газетаси таҳририяти ходими, таниқли журналист Умида Файзиева ва «Ўзбектелефилм» студияси мухбири Ғайрат Раҳматуллаевга волидаи муҳтарамалари **МАНЗУРА** аянинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Муассис: Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши ва «Адолат» газетаси ижодий жамоаси.

Бош муҳаррир: Тўхтамурод ТОШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Т. О. ДАМИНОВ, А. Ғ. ҒУЛОММАҲМУДОВ, А. ЖЎРАБОЕВ, Р. З. АҲМАДАЛИЕВ (Бош муҳаррир ўринбосари), Р. Р. ҲАЙДАРОВ, М. МЎЙДИНОВ, К. РИХСИЕВ (Бош муҳаррир ўринбосари), Р. М. АЗИМОВ, Т. И. ЭРГАШЕВ, А. МАМАЖОНОВ, Ў. Ф. ЖЎРАЕВ, Н. НУРМАТОВ, М. КАЛОНХОНОВ, Д. Ғ. ТОШМУҲАМЕДОВА, З. Т. ТЎРАҚУЛОВ (ўз муҳбир).

Мулоқот учун телефонлар:
Қабулхона – 133-41-89.
Хатлар ва шикоятлар бўлими – 136-55-64.
Котибият – 136-55-96.
Факс: (8.371) 133-41-89.

МАНЗИЛИМИЗ: 700047, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот қўмитасидан 140 рақам билан рўйхатдан ўтган. Буюртма Г– 400, Ҳажми–2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А–2

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида чоп этилди. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Навбатчи– Илҳом СИДДИҚОВ
Саҳифаловчи – Бахтиёр ҚЎШОКОВ

Газета IBM компьютерида терилди.

Босишга топшириш вақти–20.00.

• Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. • Реклама ва эълонлар ҳаққонийлиги учун буюртма берувчи масъулдир. • «Адолат»дан кўчириб босиш фақат таҳририят рухсати билан амалга оширилади. ↑ Мазкур белги остида тижорат маҳсулотлари чоп этилади. • Газетанинг сифатли босилишига босмахона масъул.

Босишга топширилди 20.00.